

ЦЕНТЪР ЗА СЪДЕБНА И РАЗСЛЕДВАЩА
ЖУРНАЛИСТИКА

ДОКЛАД ПО ПРОЕКТ

МОНИТОРИНГ НА СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБЛАСТИ
В РАБОТАТА НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

(октомври 2014 – април 2016)

Проектът „Мониторинг на стратегически области в работата на ВСС” се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г.

Екип: Галина Гиргинова, Лилия Христова, Полина Паунова, Еми Барух.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Център за съдебна и разследваща журналистика” и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

www.ngogrants.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

I.УВОД	4
1.ИЗСЛЕДВАНЕ	5
II. КОНКУРСНИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ИЗБОР НА АДМИНИСТРАТИВНИ РЪКОВОДИТЕЛИ.....	7
1.ИЗБОР НА ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС.....	8
2.СЛАБОСТИ И НЕДОСТАТЪЦИ В ИЗБОРИТЕ ЗА АДМИНИСТРАТИВНИ РЪКОВОДИТЕЛИ	13
3.ТАЙНИЯТ ВОТ КАТО ПАРАВАН ПРЕД РЕШЕНИЯТА НА ВСС	16
4.ПРОВАЛЕНИ ИЗБОРНИ ПРОЦЕДУРИ	20
III. СЛУЧАЙНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ДЕЛАТА	26
1.ПРЕДВАРИТЕЛНИ СИГНАЛИ ЗА НЕСЪВЪРШЕНСТВА ПРИ ПРИЛАГАНЕТО ЧЛ. 9 ОТ ЗСВ.....	26
2.ХРОНОЛОГИЯ НА РЕШЕНИЯТА НА ВСС В ПЕРИОДА ОКТОМВРИ 2014 - МАРТ 2016 Г.	28
IV. ДИСЦИПЛИНАРНА ПРАКТИКА	47
1.НЕЯСНОТИ И СУБЕКТИВИЗЪМ ПРИ ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА КОМИСИЯТА ПО ПРОФЕСИОНАЛНА ЕТИКА И ПРЕВЕНЦИЯ НА КОРУПЦИЯТА	47
2.ДВОЙНИ СТАНДАРТИ	49
3.ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРАВОТО НА СПРАВЕДЛИВ ПРОЦЕС	61
4.ТОЧКА НА ПРЕЧУПВАНЕ.....	64
V. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	70
1. Изводи	70
2. ПРЕПОРЪКИ.....	72

I.УВОД

Висшият съдебен съвет (ВСС) е създаден с приемането на Конституцията на Република България (чл. 130-133) от 1991 г., а законът за Висшия съдебен съвет за пръв път регламентира организацията и дейността на съвета. В съответствие с него на 27 септември 1991 г. е конституиран първият му състав. Тази нормативна уредба по-късно е отменена с § 14 от Преходни и заключителни разпоредби на Закона за съдебната власт (ЗСВ) в сила от 25 юли 1994 г. Съгласно ЗСВ ВСС е постоянно действащ орган, който представлява съдебната власт и осигурява нейната независимост, определя състава и организацията на работа на съдебната власт и осъществява управление на дейността ѝ без да засяга независимостта на нейните органи. Мандатът на избраните членове на ВСС е 5-годишен, а по право в него влизат председателите на Върховния административен съд (ВАС) и Върховния касационен съд (ВКС), както и главният прокурор. Към ВСС са създадени постоянно действащи и временни комисии, които подпомагат неговата дейност¹.

Като част от правомощията си ВСС:

- назначава, повишава, премества и освобождава от длъжност магистратите;
- налага дисциплинарни наказания по ред, определен в ЗСВ;
- съблюдава спазването на чл. 9 от ЗСВ, който регламентира принципа на случайното разпределение на делата.

Тези три стратегически области в работата на ВСС имат основополагащо значение за доброто функциониране на съдебната власт, кадровата ѝ обезпеченост и налагането на върховенството на правото и демократичните принципи в правосъдието. Изборите за административни ръководители в органите на съдебната власт са легитимният способ, чрез който ВСС може да насърчи/развие/поощри отговорното и прозрачно администриране на съдебната власт, дисциплинарната дейност на съвета е мощен антикорупционен инструмент. Такъв е и принципът за случайно разпределение на

¹ Промените в Конституцията, с които ВСС бе разделен на съдийска и прокурорска колегия бяха обнародвани в „Държавен вестник“ на 18 декември 2015 г. На 8.04.2016 г. влязоха сила измененията и допълненията в ЗСВ.

делата, който следва да гарантира прозрачно, обективно, справедливо и предвидимо правораздаване. Доброто управление на системата като съвкупност от тези три елемента е фундаментално важно за реформите в съдебната власт, а оттам и за цялостното функциониране на правовата държава.

Настоящото наблюдение върху дейността на ВСС се проведе в период на засилен международен и граждански натиск за реформи в областта на съдебната система, който доведе до особена интензивност на събитията в сферата на правосъдието. Професионалната общност, неправителственият сектор, обществеността и Европейската комисия (ЕК) (в серия от доклади по Механизма за сътрудничество и оценка) се обединиха около становището, че реформата е неотложна и наложителна.

В този период се проведе общественото обсъждане и приемане на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система², на промените в Конституцията и Закона за съдебната власт, с които бе определена нова структура на кадровия орган и стратегически изменения във функционирането на съвета по кадрови и дисциплинарни въпроси.

Официалните позиции на колективния орган по проектите за стратегия и законодателни промени в областта на съдебната система му отредиха по-скоро пасивна роля в обсъждането на приоритетите и целите на реформата. Съветът не се превърна в двигател на диалога, а остана индиферентен и дори негативно оценяващ идеите за постигане на международните стандарти при управлението на съдебната власт, независимост на съда, отчетност и ефективност в работата на прокуратурата.

1.Изследване

Изследването бе проведено по специално изготвена методология за мониторинг на работата на ВСС. Целта на методологията бе да създаде стабилна основа за качествен анализ на дейността на ВСС по посочените три области за период от 18 месеца, като гарантира обективност и достоверност на събраната информация. Изследването на трите

² Стратегията, приета с решението на Министерския съвет от 17.12.2014 г. можете да намерите на адрес <http://www.justice.government.bg/107/>

стратегически области изисква различен подход и инструментариум заради спецификите на процедурите и процесите, които ще бъдат разглеждани. Ето защо методологията предлага различни подходи и дейности при мониторинга на цитираните направления, за да се постигне цялостна картина на дейността на ВСС във визирания период.

▬ Методи за изследване на кадровата политика на ВСС с фокус конкурси за административни ръководители в органите на съдебната власт.

Наблюдението над конкурсите, провеждани от ВСС обхваща цялата процедура за всеки конкретен орган – от обявяването на конкурса в Държавен вестник, през преглед на документацията на кандидатите, проверка на становищата на ресорните комисии, атестационните формуляри на кандидатите за ръководен пост, пряко наблюдение на протичането на самия избор и преглед на протоколите от заседанията на ВСС. При събиране на данните за всяка процедура особено внимание бе обърнато на фактори като: неуспешни предишни избори и кандидати за тях; повторемост на мандатите на досегашните председатели и ръководители на прокуратурата и оценка на досегашното им управление; постъпили становища по избора от страна на редови магистрати, неправителствения сектор, научните среди и заинтересовани лица; съпоставка на квалификациите на кандидатите и др; заинтересованост от членовете на ВСС към изборите (задаване на въпроси и изказване на позиции), както и мотивирането на отделните членове на съвета преди гласуването; събиране и обработка на информация от публични регистри, информация по Закона за достъп до обществена информация; проверка на сигнали от широка мрежа източници на „Съдебни репортажи“; собствени разследвания и разработки; интервюта с членове на ВСС и медийни публикации. Анализът включва проследяване на евентуални жалби на участвалите кандидати срещу избора пред ВАС.

▬ Методи за изследване на дисциплинарната практиката на ВСС

Изследването се базира на събрана количествена и качествена информация за наложените през визирания период дисциплинарни санкции от всякакъв характер (от „забележка“ до „дисциплинарно освобождаване от длъжност“); проследяване на източниците на предложенията за образуване на дисциплинарни дела (членове на ВСС, ИВСС, МП, главния прокурор, председателите на ВКС и ВАС); проследяване на случаите,

в които предложенията на дисциплинарните състави са уважени от пленарния състав на ВСС и случаите, в които наказанията са били различни.

- Методи за изследване на принципа за случайно разпределение на делата

Анализът на работата на ВСС във връзка със спазването на принципа за случайно разпределение на делата включва проследяване на напредъка по изграждането на защитена система за случаен подбор и решенията на ВСС в тази връзка. Анализирани бяха капацитетът на ВСС да се справи с възникналите проблеми.

- Анализ на събраната информация

Последният етап от мониторинга включва обобщаване и анализ на събраната информация отделно по трите направления. Съпоставяйки събраната информация, екипът на ЦСРЖ формира изводи за пропуските, проблемите, евентуалните решения и препоръки към работата на ВСС по трите стратегически области и изработи настоящия доклад, който ще допринесе за информираността на обществото за напредъка по визираните три области, които се явяват база на последващата съдебна реформа.

II. КОНКУРСНИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ИЗБОР НА АДМИНИСТРАТИВНИ РЪКОВОДИТЕЛИ

В наблюдавания период от 1 октомври 2014 г. до 10 април 2016 г. кадровата дейност на ВСС протичаше с изключителна интензивност, като външните наблюдатели можеха да проследят конкурсни процедури на най-високо ниво (тази за председател на ВКС). Съветът проведе 5 процедури за избор на административни ръководители на апелативни съдилища – 2 процедури за избор на председател на Апелативен съд Велико Търново, избор за председател на Апелативен съд Бургас, 3 процедури за избор на председател на Софийския апелативен съд (САС). Конкурси за административни ръководители бяха проведени за Окръжните съдилища в Сливен, Русе, Стара Загора, Добрич, Силистра (2 процедури), Смолян, Разград, Монтана, Ловеч, Благоевград, Плевен, Велико Търново, Софийския градски съд (СГС). Общо 75 са проведените процедури за избор на административни ръководители на районни съдилища в страната. Броят на конкурсите за

административни ръководители на прокуратурите е сходен. Проведени са процедури за избор на административен ръководител на Апелативната прокуратура в Бургас, окръжните прокуратури в Ямбол, Пазарджик (2 процедури), Стара Загора, Враца, Габрово, Варна (2 процедури), Бургас и Кърджали. Проведени са конкурси за ръководители на общо 82 районни прокуратури в страната.

1.Избор на председател на ВКС

В периода на мониторинга най-голямото предизвикателство за състава на ВСС бе изборът на председател на Върховния касационен съд (ВКС). Конкурсът бе проведен отново след завършилата неуспешно първа процедура на 25 септември 2014 г. Двата конкурса бяха обстойно проследени от магистратурата, наблюдатели и Европейската комисия заради огромното значение на избора за развитието на съдебната система в следващите седем години.

След провала на първата процедура по избор на председател на ВКС ВСС имаше втори шанс да неутрализира критиките за предопределеност на избора и множеството съмнения в правилата³, по които се провеждаше конкурса. Първата индикация, че съветът няма намерение да поправи пропуските в процедурата, бе забавянето на официалното стартиране на конкурса. Близо месец и половина кадровият орган не откри процедурата, въпреки декларираната готовност това да стане в най-кратки срокове, и насрочи избора за 29.01.2015 г. – ден след официалното публикуване на доклада на ЕК, която нееднократно декларира, че изборът ще е ключов тест за способността на съвета да провежда обективни и честни процедури за ръководители на високо ниво в съдебната власт.

Своеобразно обяснение за забавянето даде председателят на Комисията по предложенията и атестирането към ВСС Милка Итова, която на 24 октомври 2014 г. заяви пред електронното издание „Медиапул“, че „Висшият съдебен съвет първо трябва да изгради консенсус за успешния кандидат за председател на Върховния касационен съд и тогава да открие процедурата за избор“.

³ Правила за избор на председател на Върховния касационен съд, председател на Върховния административен съд и главен прокурор (приети с Решение на ВСС по Протокол № 48/ 08.11.2012 г.; изм. и доп. с решение на ВСС по Протокол № 32/10.07.2014 г. и налични на интернет страницата на ВСС).

В хода на процедурата част от членовете на ВСС многократно направиха опити за промяна на правилата, които да осигурят публичност и максимална прозрачност на процедурата, стриктни критерии, на които трябва да отговарят кандидатите, и участие на съдийската общност в избора. В това число - промяна в правилата за провеждане на гласуването, осигуряваща равнопоставеност на кандидатите в процедурата. Въпреки настоятелните призови на съдийската общност, неправителствени и съсловни организации съветът да гарантира провеждането на процедура, в която по достойнство да бъдат оценени етичните и професионални качества на номинираните, мнозинството във ВСС не успя да убеди обществото, че изборът на председател на ВКС не бе предварително договорен.

Още през август на организираната от председателя на Етичната комисия към ВСС публична демонстрация на системата за машинно гласуване в съвета, външни специалисти предупредиха, че тя е непригодна за избор при процедура с повече от един кандидат. Зам.-председателят на БАСКОМ⁴ Явор Джонев се аргументира, че машинното гласуване, в което се отчита само резултат „да” и „не” ползва погрешен математически модел, защото при повече от един кандидат, след гласуването за първия, вероятността за избор на втория или третия се променя. И по-точно – намалява.

Системата за гласуване многократно е била критикувана от неправителствения сектор, съсловните организации и Европейската комисия, но ВСС упорито отказа да разсее съмненията в надеждността ѝ, датиращи от процедурата за избор на главен прокурор и да проведе избора за нов председател на ВКС с хартиени бюлетини. Машинното гласуване бе използвано при избора на Сотир Цацаров за главен прокурор през декември 2012 г., а още преди това НПО-та и Съюзът на съдиите алармираха, че тя не гарантира равнопоставеност на кандидатите и тайната на вота на членовете на ВСС. Освен предупрежденията на специалистите, ВСС не взе под внимание и демонстрираните дефекти на системата в месеците преди избора на председател на ВКС - веднъж това се случи при гласуването на председател на Районния съд в Асеновград (проведен на 6.03.2014 г.⁵), когато в две поредни гласувания вотът „за” бе по-голям от броя на

⁴ <http://www.basscom.org/>

⁵ Всички позовавания, свързани със заседанията на ВСС, са налични на сайта на съвета в секция Пълни стенографски протоколи за съответната дата

присъстващите членове в залата, което означава, че или някой от кадровиците бе гласувал „за“ за повече от един кандидат, или системата дава грешка. Втората подобна ситуация бе при избора на председател на Окръжния съд в Монтана, когато членът на ВСС Незабравка Стоева заяви, че се е объркала и гласуването бе проведено наново, но резултатът при прегласуването остана същият.

Аргументите на мнозинството във ВСС за запазване на машинното гласуване не успяха да убедят магистратурата, неправителствения сектор и съсловните организации в сигурността на системата и равнопоставеността на кандидатите. На заседание на съвета, проведено на 19.11.2014 г., предложението за гласуване с интегрални бюлетини, внесено от членовете на ВСС Галина Карагьозова, Юлия Ковачева, Калин Калпакчиев и Камен Иванов, не бе прието.

Последователното negliжиране на мнозинството членове на ВСС на съдийската подкрепа към зам.-председателя на ВКС съдия Павлина Панова, която бе номинирана в двете процедури, също бе възприето като негативен знак в кадровата дейност на ВСС и индикация, че изборът следва да протече по предварително начертан сценарий. На 22.01.2015 г. в отворено писмо най-голямата съсловна организация Съюзът на съдиите в България (ССБ)⁶ официално обявява подкрепа за съдия Панова, като подробно мотивира решението да застане зад зам.-председателя на ВКС. На 23.01.2015 г. 24 върховни съдии също декларират подкрепата си в конкурса за съдия Павлина Панова, като подчертават, че изложените в концепцията ѝ стратегически цели и оперативни приоритети за дейността на председателя на ВКС са били убедително защитени при изслушването ѝ пред колегите от съда. Нейната кандидатура в най-пълна степен съответства на заложените в съставения от върховните съдии профил на длъжността на председател на ВКС, считат подписалите позицията. Ден по-късно 50 съдии от Софийския районен съд (СРС), СГС и САС също застават публично зад кандидатурата на съдия Панова, като считат, че ако бъде избрана за поста с компетентността, всеотдайността и опита си тя ще повиши качеството на правораздаването. В писмото се подчертава, че нейният избор би

⁶ Всички позиции на ССБ, цитирани в настоящия доклад са налични на интернет-страницата на организацията на адрес: <http://www.judgesbg.org/bg/>, секция „Становища“.

представлявал „реално доказателство за дължимото уважение към съдиите от Върховния касационен съд и към естественото кариерно развитие на съдиите“.

Контрастен бе начинът, по който бяха номинирани двамата кандидати. В публичното пространство номинацията на съдията от ВАС Лозан Панов се свързва с предварителни договорки между членовете на ВСС, издигнали кандидатурата му (част от тях преди това подписват номинацията на зам.-председателя на ВКС съдия Таня Райковска в първата процедура по избор), главния прокурор Сотир Цацаров и председателя на ВАС Георги Колев. На 03.12.2015 г. в електронното издание „Съдебни репортажи“⁷ е публикувана информация, че кандидатурата на съдия Панов е консултирана след две срещи между част от мнозинството на ВСС, главния прокурор Сотир Цацаров и председателя на ВАС Георги Колев, които са проведени в сградата на ВСС и в сградата на ВАС. Петима членове на ВСС издигат и в двете процедури по избор на председател на ВКС кандидатурата на съдия Панова, официално подкрепена и от досегашния председател на съда проф. Лазар Груев.

При официалното представяне на номинациите председателят на ВАС Георги Колев поставя два акцента в номинацията на съдия Панов. „Лично аз считам, че ВСС дължи на цялата система и на обществото едно адекватно решение. Ние разсъждаваме прагматично, няма как системата да остане без титуляр. Съгласете се, че това е наше задължение, следователно следват прагматичните аргументи. Считам, че намерихме такава кандидатура“, казва Колев.

На 10.12.2015 г. съдия Панов депозира молба във ВСС, с която декларира, че прекратява участието си в процедурата за избор на председател на ВКС. Изявлението му е предшествано от пътно-транспортен инцидент, в който съдия Панов е ударен от кола на пешеходна пътека. Реакциите на част от кадровиците към отказа на кандидата да участва в конкурса затвърждават усещането, че конкурсът е само фасада с предварително известен победител. Членът на ВСС Димитър Узунов (един от издигналите кандидатурата на съдия Панов) прави изявление пред медиите, в което риторично пита каква надпревара ще има в процедурата, ако в нея участва само един кандидат. Ефектът

⁷ Всички публикации, на които настоящият доклад, се позовава са налични на страницата на интернет изданието „Съдебни репортажи“ на адрес: www.judicialreports.bg.

от изявлението му е подсилен от изказването на Милка Итова, която изказва предположение, че процедурата за избор трябва да бъде прекратена заради отказа на съдия Панов да участва в нея. “Ако той (съдия Панов) поддържа категорично молбата си за отказ, може би ще бъде честно и другият кандидат да се оттегли и да се прекрати процедурата”, счита Итова. Законовата уредба обаче не предвижда прекратяване на конкурса при наличието на един кандидат или при оттеглянето на номиниран в процедурата. В допълнение Милка Итова сочи, че няма пречка да има само един кандидат, но в случая ситуацията била “различна”. Различността на ситуацията обаче не е аргументирана. Съмнението, че има предварителна договореност се засили и от следващите действия на членовете на ВСС, които, без да съществува такова законова основание, “спряха” процедурата и дадоха едноседмичен срок на съдия Панов да обмисли решението си за оттегляне, като мотивираха извънзаконното спиране с нестабилното му здравословно състояние.

Седмица по-късно съдия Панов действително преосмисли решението си и се яви пред ВСС, за да декларира готовност да участва в конкурса за председател на ВКС. Ден по-рано, на 16.12.2015 г. декември, новината, че съдия Панов ще продължи участието си в процедурата е съобщена от лидера на „Ред, законност и справедливост“ (РЗС) Яне Янев. Лидерът на РЗС съобщава, че „това е много добра новина за съдебната система“. По-малко от месец след това Янев е назначен за съветник на премиера Бойко Борисов. Тези събития внасят съмнение за съгласуване на кандидатурата на съдия Панов с изпълнителната власт и са знак, че съдията от ВАС се ползва с благоволенieto на премиера. Допълнителни въпроси относно политическата намеса в процедурата създадоха и последващите събития и скандалите с текстовото съобщение, препратено от премиера Борисов на съдия Лозан Панов и твърденията на Янев, че той е негов автор.

Неубедителните аргументи за необходимостта от външен за съда кандидат, редица действия на ВСС, които оставиха усещане у наблюдателите за фаворизиране на един от номинираните, издигнат от стабилното мнозинство във ВСС (формирано около главния прокурор Сотир Цацаров и председателя на ВАС Георги Колев) и липсата на мотивировка кои са слабостите при представянето на съдия Панова в първата процедура също допринесоха за увеличаване на убеждението за предрешеност на процедурата.

Проследяването и анализът на втория конкурс за административен ръководител на ВКС показва, че процедурата бе изпълнена с всички пороци, регистрирани от наблюдателите на работата на ВСС преди наблюдавания период. Тези пороци се мултиплицираха и при следващи ключови избори, а тенденцията съветът да провежда конкурси, в които се наблюдаваха слабости и недостатъци, се засили.

2.Слабости и недостатъци в изборите за административни ръководители

От началото на мандата на ВСС мнозинството от членовете на съвета оставя силно впечатление, че формира трайно тенденция да се обединява при назначаване на магистрати на ключови позиции в съда под налягането на главния прокурор Сотир Цацаров⁸. Мониторингът на изборите на административни ръководители в наблюдавания период показва, че влиянието и намесата на главния прокурор в избора на председатели на съдилища не са намалели. В някои конкретни случаи се стига и до противопоставяне на позициите на главния прокурор и председателя на ВКС при избор на председатели на съдилища, като в нито един от констатираните казуси мнозинството на ВСС не взема решения в полза на председателя на ВКС. Забелязва се устойчива тенденция за бламиране на предложенията на председателя на ВКС, без решенията да се аргументират с убедителни мотиви или при пълно отсъствие на такива.

Във всички тези случаи се касае за избори на председатели на съдилища на високо ниво, които определят образа на съдебната система.

На 22.05.2014 г. мнозинството във ВСС бламира предложението на председателя на ВКС проф. Лазар Груев за и.ф. административен ръководител на Софийския апелативен съд да бъде назначен зам.-председателят на Наказателното отделение на САС Петя Шишкова. Алтернативно предложението е направено от главния прокурор Сотир Цацаров, който обръща внимание, че мандатът на доскорошният председател на САС Веселин Пенгезов не е прекратен предсрочно, защото той е само временно отстранен заради повдигани обвинения. Мнозинството съобразява становището на Цацаров,

⁸ Виж на адрес:

<http://judicialreports.bg/2014/02/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%8F%D1%82-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B8%D0%B8%D1%82%D0%B5/>

тълкува превратно разпоредбите на ЗСВ и назначава за и.ф. председател на САС ръководителят на Търговското отделение на съда Стефан Гроздев.

Почти идентично се развива и дискусиата по точката за назначаване на и.ф. председател на ВКС, проведена на 20.11.2014 г. Съветът избира за временно изпълняващ длъжността зам.-председателят на ВКС и ръководител на Търговското отделение Таня Райковска (по предложение на Светла Петкова) в директно нарушение на разпоредбите на ЗСВ, според които за и.ф. се назначава заместник-председателят на съда по старшинство. В случая това е ръководителят на Гражданското отделение на ВКС Красимир Влахов. Според чл. 168, ал. 6 от ЗСВ „административният ръководител във всички случаи на отсъствие възлага с писмена заповед на заместника си да изпълнява функциите му или част от тях. Когато административният ръководител не е определил кой да го замества, функциите му се изпълняват от един от заместниците му по старшинство”. Според чл. 237, ал. 1 при равни длъжности и ранг старшинството се определя от продължителността на прослуженото време на същата длъжност, а при еднакво прослужено време на същата длъжност – от продължителността на прослуженото време на други длъжности като съдия, прокурор или следовател. Само малка част от членовете на ВСС възразяват, че другият зам.-председател на ВКС и ръководител на Гражданската колегия Красимир Влахов е назначен от кадровия орган през април 2012 г. – тоест преди Райковска.

Намесата на главния прокурор в избора на председатели на съдилища е регистрирана още веднъж на 20.05.2015 г. по време на процедурата за председател на Апелативния съд във Велико Търново. Конкурсът се отличава с отказа на ВСС да обсъди обстойно съмненията в етичните качества на един от кандидатите (заместник-председателя на Окръжния съд във Велико Търново Янко Янев) и игнорирането на подкрепата на председателя на ВКС Лозан Панов и съдийското съсловие в Апелативния съд за втория кандидат (съдията от Апелативния съд Галя Маринова). Съдия Панов изразява становище, че кандидатурата на съдия Маринова е по-подходяща и призовава за успешен избор, тъй като провалът на ВСС да излъчи победител в предишни конкурсни процедури действа демотивиращо за редовите съдии в съда. Съдия Панов изтъкна, че съдия Маринова е била административен ръководител на Районен съд Габрово, след това съдия в Окръжен и Апелативен съд Велико Търново. Освен, че е съдия от

кариерата, имала и административен опит и била подкрепена от съдиите от Апелативен съд Велико Търново. Подчертана е и добрата концепция на кандидатката: „Тя може да направи плавен преход и в същото време да продължи позитивните традиции в съда“, казва Панов. В подкрепа на съдия Маринова се изказват Юлия Ковачева и главният съдебен инспектор Теодора Точкова.

За кандидатурата на съдия Янев се изказват Димитър Узунов, Васил Петров, Светла Петкова и председателят на ВАС Георги Колев, който счита, че външен кандидат ще реши проблемите на съда по-успешно. Галина Карагьозова счита, че „справедливото кариерно развитие налага човек от съда да бъде избран за негов ръководител“ и докладва, че членовете на Етичната комисия са се разделили по отношение на становището дали съдия Янко Янев притежава необходимите качества за поста. Причината е проверка, извършена по анонимен сигнал с конкретни данни срещу него в качеството му на председател на Районния съд в Дряново. Като председател на Дряновския съд Янев е преназначил в съда на длъжност съдебен архивар жената, с която живее на семейни начала – Наташа Христова, тя се издигнала до административен секретар и участвала в атестирането на сестра си (също назначена в администрацията на съда) и я предложила за допълнително материално стимулиране. Докладът на Карагьозова предизвиква светкавична ответна реакция на главния прокурор Сотир Цацаров, който я обвинява в дисквалифициране на кандидатите. Сочил, че познава Галя Маринова, но нямало нищо да каже, „защото не ми е работа“. Репликира му Галина Карагьозова, която казва, че ВСС не може да не се съобразява с актовете на компетентните органи, каквато е Комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси. Цацаров отново взема становище, че подходът на Карагьозова „оцапва“ кандидатите и е срамен. При гласуването съдия Янев получава 14 гласа „за“, 8 „против“ и един „въздържал се“, а съдия Маринова – 9 гласа „за“, 7 „против“ и 7 „въздържали се“.

Индикации за фаворизирането на съдия Янев от главния прокурор и директното му вмешателство в кадровите въпроси на съда могат да се намерят и в начина, по който протича избора на заместник-административни ръководители на Апелативен съд Велико Търново. На 18.02.2016 г. на заседание на ВСС се обсъжда предложението на

председателя на Апелативен съд Велико Търново Янко Янев за зам.-председател на съда да бъде назначен председателят на Окръжния съд във Велико Търново Мая Маркова. Възразяват Калин Калпакчиев и Юлия Ковачева. Соня Найденова припомня, че съдия Маркова е била преизбрана за председател на Окръжния съд преди по-малко от година и е поела морален ангажимент към съвета да изпълни концепцията си. Найденова призовава заместниците на административния ръководител да са съдии и прокурори вътрешни за съда или прокуратурата. Изказванията на членовете на ВСС провокират реакцията на главния прокурор Сотир Цацаров, който се застъпва за съдия Маркова и казва: „Ако имаше повече хора като нея в съдебната система, нямаше да сме там, където сме сега“. Възразява му Ковачева, която припомня, че ВСС е избрал външен за АС Велико Търново кандидат, игнорирайки кандидатурата на съдия от този съд. Принципните въпроси за справедливото кариерно израстване на магистратите не повлияват на крайния резултат, като съдия Маркова е назначена със 16 гласа „за“, 1 „против“ и 4 „въздържал се“. На практика решението на ВСС „оголва“ поста председател на Окръжния съд във Велико Търново, а към настоящия момент процедурата е „висяща“. Практиката да се назначават заместници на административни ръководители, председатели на съдилища и ръководители на прокуратури външни за органа на съдебната власт се утвърждава в този състав на ВСС (такива са назначенията на председател и заместник-председатели на Апелативния съд във Варна, които идват от окръжно ниво, за председатели на Районния, Окръжния и Апелативния съд в Пловдив).

Становището на председателя на ВКС при избори за председател на съд отново е игнорирано на заседанието на ВСС на 30.07.2015 г. в конкурса за административен ръководител на Апелативен съд Бургас. Единственият кандидат за поста е апелативния съдия Деница Вълкова, която, според съдия Панов не притежава достатъчно административен опит, а в концепцията ѝ липса визия за развитието на целия апелативен район. Съдия Вълкова е избрана със 17 гласа „за“, 5 са „против“, а 2 „въздържал се“. Изборът става причина за паралели с процедурата за председател на САС с единствен кандидат съдия Нели Куцкова (проведен на 30.04.2015 г.) заради двойните стандарти в изказванията на част от членовете на ВСС. Като позитив в кариерата на съдия Вълкова е изтъкнато участието ѝ в изпълнителната власт. В сходната ситуация участието в изпълнителната власт на съдия Нели Куцкова е изтъкнато негативно от председателя

на Етичната комисия Ясен Тодоров. Подобни мотиви не бяха изложени при избора на съдия Ванухи Аракелян за председател на Апелативния съд във Варна през февруари 2014 г., макар да е била кандидат за кмет на морската столица от СДС.

3. Тайният вот като параван пред решенията на ВСС

Един от най-дискутираните въпроси от началото на мандата на този състав на ВСС е превръщането на тайния вот в параван за безпринципни решения и използването на дефектите на системата за електронно гласуване в съвета за целите на изпълнението на предварителни договорки. Един от най-негативните феномени, които се наблюдават от началото на мандата на ВСС, е немотивираното прегласуване при избори на административни ръководители, което в отделни случаи преобръща резултата от вота на кадровиците и подменя решенията ВСС. Въпреки настоятелните призови на външните наблюдатели и магистратурата съветът да изработи система, която не поставя под въпрос гласуването в конкурсни процедури, мнозинството от ВСС не предприе необходимите стъпки, за да неутрализира критиките.

Категорична демонстрация за необходимостта от отпадане на тайния вот при взимане на решенията на ВСС бяха изборите за председател на Районния съд във Варна и двете процедури за избор на председател на САС. Последните станаха мощен аргумент за неотложността на промените в Конституцията и ЗСВ, с които тайното гласуване и гласуването „въздържал се“ отпаднаха.

На 06.11.2014 г. ВСС проведе избор за председател на Районен съд Варна, като в конкурсната процедура участва единствено досегашният административен ръководител на съда Ерна Павлова. При гласуването от 19 присъстващи членове на ВСС, „за“ гласуваха 12, 2 бяха „против“, а 5 се въздържат. Резултатът очевидно е изненада за членовете на ВСС, които посрещат липсата на достатъчно гласове за валиден избор с тишина. Димитър Узунов колебливо заявява, че се е объркал и моли за прегласуване. Резултатът от него - 16 гласа „за“, 1 „против“, 2 „въздържал се“ са достатъчни за преизбирането на съдия Павлова на поста. Сметката показва, че 4 членове на ВСС са променили вота си след объркването, а обяснението на рязката смяна на становищата на

част от съвета не може да бъде друго освен предварителна уговорка Павлова да бъде преизбрана.

Изборът се отличава и с липсата на задълбочено обсъждане на достиженията и недостатъците в организацията и дейността на съда в първия мандат на Павлова. В сайта на ВСС е публикувано писмо с 61 въпроса към кандидата за втори мандат, зададени от редовия съдия от РС Варна Нела Иванова. Питанията са свързани с нарушения на случайното разпределение на делата, преразпределяне на дела на други съдебни състави със заповед на председателя на съда, въпроси за натовареността на административния ръководител и неравномерната натовареност на съдебните състави. Цитирани са и препоръки на ИВСС след планова проверка на РС Варна същата година, които касаят необходимостта от детайлизиране на правилата за случайно разпределение в съда, ограничаване на преразпределението на дела чрез заповеди на председателя, нуждата от прилагане на протоколите за избор на съдия-докладчик по делата за преодоляване на съмненията за заобикаляне на случайното разпределение. Докладвано е и, че 15 дни преди избора трима съдии от РС-Варна са подали сигнали до ИВСС за нарушаване на случайното разпределение на делата, но проверките към онзи момент не са приключили.

Най-разобличителният скандал, който демаскира недобросъвестната употреба на тайния вот във ВСС, предизвиква остри реакции сред магистратурата и призови за оставка на членовете на кадровия орган е в конкурса за председател на САС. На 30.04.2015 г. по време на дискусиата преди гласуването за единствения кандидат съдия Нели Куцкова положително становище за нея взимат 10 от кадровиците и още двама признават (след вота), че са гласували за нея. Това означава, че би следвало съдия Куцкова да получи в своя подкрепа 12 гласа. Гласуването обаче показва, че едва 9 от членовете на ВСС са я подкрепили, 4 са „против“, 6 гласуват „въздържал се“ и тя не е избрана на поста. Решението на ВСС е предшествано от един неуспешен конкурс за председател на САС и съвпадението между повдигането на обвинения на административния ръководител Веселин Пенгезов с обявяването на конкурсната процедура. Безпрецедентното решение на ВСС, което показва изкривеното приложение на тайния вот, е взето в контекста на публично обявената подкрепа на 90% от съдиите в САС, които открито застават зад

съдия Куцкова и нея и позитивното становище на председателя на ВКС за кандидатурата ѝ. В биографията на съдия Куцкова отсъстват тъмни петна, а атестацията ѝ е отлична. Решението на ВСС на практика е взето без мотиви и впоследствие – отменено от ВАС. Второто гласуване за председател на САС, проведено на 17.12.2015 г. преповтаря предишния конкурс. По време на дискусиата Ясен Тодоров единствен мотивира негативния си вот като счита, че участието на съдия Куцкова в изпълнителната власт я политизира – аргументи, както бе отбелязано, които са тълкувани в полза на кандидати в други конкурси за административни ръководители.

Конкурсът е белязан и от откровено политическата намеса на премиера Бойко Борисов. Седмица преди гласуването Борисов заявява, че съдия Куцкова не може да бъде обективна. Коментарът е свързан с протестите на съдиите, след бламиране на конституционните промени, които гарантират независимост на съда и отчетност на прокуратурата. Борисов казва: *“Не ми се вижда сериозно определени съдии, които са били политици или са кандидатствали за политически постове да се правят на обективни...Тя беше кандидат в президентска двойка. Изведнъж след това почва да се изживява като за последна инстанция, като независима съдийка, но тя вече е била избрана или е кандидатствала от политическа сила”*. За разлика от други случаи, в които съветът реагира с декларации в защита на независимостта на съдебната власт, този път думите на Борисов са оставени без коментар от ВСС, а съветът не намира за необходимо да защити професионалното достойнство на съдия Куцкова.

В същото време в редица ключови избори мнозинството на ВСС на практика игнорираше съмненията около кандидатите, не провеждаше задълбочен дебат по възникнали дискуссионни въпроси и се провали в изясняването на съществени за обективната оценка на качествата на кандидатите въпроси. Не беше използван изцяло ресурса на извършени от ИВСС проверки, в които присъстваха данни за констатирани в работата на органи на съдебната власт слабости или нарушения.

Не бяха изяснени съмнения, възникнали по отношение на конкурсните комисии във ВАС⁹, както и изтичането на информация в конкурса за младши прокурори. И досега не е

⁹ Виж на адрес: <http://judicialreports.bg/2014/12/%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4-%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8->

известно по първия казус да е правена проверка, а резултатът от проверката на втория – не бе внесен за обсъждане на заседание на ВСС.

В наблюдавания период възникнаха редица съмнения, свързани с назначения на магистрати в роднинска връзка с членове на ВСС. На 09.10.2014 г. кадровият орган назначи за зам.-председател на Окръжния съд в Търговище съдия Татяна Йорданова – сестра на члена на ВСС Каролина Неделчева. По време на гласуването Неделчева излиза от заседателната зала, но не декларира конфликт на интереси или обстоятелства, които обосновават отвода ѝ. На 27.11.2014 г. съветът обърна практиката си по класирането на магистратите, участващи в конкурсите за повишаване, с което синът на Незабравка Стоева Радослав Стоев и братът на следователя Петьо Петров – Емил Петров са повишени в Софийската градска прокуратура в ущърб на други прокурори. Впоследствие решението на ВСС е отменено от ВАС с мотив, че противоречи на принципите на откритост, достъпност, прозрачност, равенство, предвидимост и последователност. Отменено от съда е и незаконосъобразното решение на ВСС, с което съветът отказа да назначи за съдия във ВАС Мария Радева без да изложи мотиви.

Анализът показва, че изборите в прокуратурата обикновено не предизвикват полемики между членовете на ВСС. Тенденцията сочи, че през последните две години в конкурсите за административни ръководители в прокуратурата често се явява само по един кандидат, който бива избиран с огромно мнозинство. Това налага изводи за значението на едноначалието в прокуратурата, влиянието на главния прокурор във ВСС и липса на желание на прокурорите да участват в конкурсите.

4.Провалени изборни процедури

Немалък процент от наблюдаваните конкурсни процедури за органите на съдебната власт завършиха без избор. В част от случаите след няколко процедури, в които участват едни и същи кандидати се стига до избор, но от изказванията и мотивите на членовете на ВСС не може да се установи защо един кандидат, който в предишна процедура не е спечелил доверието на кадровиците, след това бива избран обикновено със сериозно

мнозинство. В наблюдавания период ВСС е провеждал повече от една процедура за административен ръководител на орган на съдебната власт 15 пъти, а отсъствието на публична мотивировка за причините, поради които се счита, че повторно явил се на конкурс неизбран кандидат е подходящ за поста, за който кандидатства, създава убеждение за възможно предварително сговаряне. В този контекст могат да бъдат разглеждани следните процедури:

На 02.10.2014 г. ВСС провежда избор за административен ръководител – председател на Военно-апелативния съд в София. Кандидатите са председателят на Военния съд в София Свилен Александров и бившия член на ВСС и съдия във ВОаС Димитър Фикийн, като гласуването показва, че един глас не му достига, за да оглави съда. Втората процедура за председател на ВОаС завършва на 26.03.2015 г. като в нея участват следователят от Окръжния следствен отдел към Окръжна прокуратура Русе Пламен Петков и отново – Димитър Фикийн. Последният е избран с 19 гласа „за“.

Кадровият орган на съдебната власт не успява да излъчи титуляр за поста окръжен прокурор на Пазарджик два пъти. В наблюдавания период се провеждат две процедури, като в тях участват едни и същи кандидати. На 30.10.2014 г. на изслушване във ВСС се явяват зам.-окръжният прокурор на Пазарджик Васил Малинов, административният ръководител на Районна прокуратура Пазарджик Георги Кацаров и командированият в Софийската градска прокуратура прокурор от Районна прокуратура Пазарджик – Радослав Бакърджиев. Изказвания в подкрепа на кандидатите правят Румен Боев (за Малинов), Галя Георгиева (за Кацаров), а главният прокурор Сотир Цацаров апелира колегите си от ВСС да изберат или Малинов или Кацаров.

Заради грешка от страна на Румен Боев и Магдалена Лазарова се налага ВСС да прегласува два пъти кандидатите. „За“ Васил Малинов гласуват 11 от членовете на ВСС, 4 са „против“, 6 се въздържат. „За“ Георги Кацаров гласуват 10 кадровици, 10 са „против“, един се въздържа. След балотаж няма избран кандидат за поста. Васил Петров коментира, че „следващия път няма да имаме кандидати“. На 02.04.2015 г. ВСС отново изслушва кандидатите за окръжен прокурор на Пазарджик, като в конкурса отново се явяват Васил Малинов, Георги Кацаров и Радослав Бакърджиев, както и районният прокурор на Елхово Стойко Иванов. Още в първото гласуване Малинов получава

необходимите гласове, като е подкрепен от 18 от членовете на ВСС, докато гласовете за Кацаров са 0.

В процедурата за председател на Окръжен съд Силистра (конкурсът е втори), която завършва на 4.12.2014 г. кандидатстват двамата заместник-председатели на съда Пламен Димитров и Людмил Хърватев (участвал и в предишния конкурс). По време на изслушването няма нито един въпрос към тях, а двама от членовете на ВСС – Даниела Костова и Ясен Тодоров, се изказват в подкрепа на Хърватев. Гласовете за Пламен Димитров са както следва – 7 „за“, 7 „против“, 4 „въздържал се“, а за Хърватев – 11 „за“, 0 „против“, 7 „въздържал се“. Третият конкурс се провежда на 01.04.2015 г., като в него участват отново двамата зам.-председатели. Изказванията на Даниела Костова, Камен Иванов и Ясен Тодоров са в посока да бъде проведен успешен избор. Хърватев получава 17 „за“, 1 „против“, 0 „въздържали се“.

На 10.12.2014 ВСС провежда конкурс за председател на Районен съд Омуртаг, участват съдиите от съда Невяна Захаријева и Станимир Йорданов-Кюлеров. Единственото изказване в подкрепа на един от двамата кандидати – Захаријева е на Даниела Костова. Гласуването е както следва: Захаријева - 12 гласа "за", 0 "против", 6 "въздържал се", Кюлеров - 7 "за", 5 "против", 6 "въздържал се". Проваленият избор е коментиран от Каролина Неделчева: *„Току-що не избрахме председател на един малък съд, като общо по щат там има трима съдии, ако прочетохте концепциите им. Единият от тримата, който днес не се яви е председателят, който е с два изкарани мандата и няма право да го направи за трети път. Това са единствените възможни кандидатури за този съд. Така че, много Ви моля по-отговорно. В крайна сметка оставяме малки съдилища без председатели, без мотиви защо не избираме някой от явилите се“.*

Вторият конкурс се провежда на 01.04.2015 г., като в него се явява единствено Невяна Захаријева, която гласно получава подкрепата на Даниела Костова. Избрана е за председател на РС Омуртаг с 16 „за“, 2 „против“, 0 „въздържал се“.

ВСС провежда процедура за председател на Административен съд Смолян на 11.12.2014 г. Кандидатите са четирима – зам.-председателят на Окръжния съд в Смолян Игнат Колчев, съдиите от административния съд Васил Чакърров и Добринка Грибачева-Узунова и председателят на Районния съд в Мадан Динко Хаджиев. В подкрепа на Колчев са

изказванията на Галина Карагьозова и Юлия Ковачева, която призовава изборът да е между него и Грибачева. Отново се налага прегласуване заради грешка на Милка Итова. Стига се до балотаж между съдиите Колчев и Грибачева. Резултатът е както следва: Игнат Колчев получава 12 „за“, 6 „против“, 1 „въздържал се“. Грибачева: 7 „за“, 2 „против“, 10 „въздържал се“ (гласовете в нейна подкрепа се запазват от първото гласуване). Вторият конкурс е проведен на 17.09.2015 г., в него отново се явяват Игнат Колчев и Грибачева, както и нов кандидат – административния съдия в Смолян Красимира Селенова. Публична подкрепа получава Грибачева от главния съдебен инспектор Теодора Точкова, Мария Кузманова и Светла Петкова. След балотаж Колчев получава следните гласове - 14 „за“, 4 „против“, 4 „въздържал се“ и е избран за председател на Административния съд в Смолян (резултат за Грибачева 6 „за“, 5 „против“, 11 „въздържал се“).

В конкурса за председател на Районен съд Костинброд, проведен на 12.03.2015 г., се явяват съдията от Районен съд Сливница Аксиния Атанасова (командирана в РС-Костинброд), съдията от РС-Костинброд Стефан Стойков и председателят на Районен съд Бяла Слатина Силвия Житарска-Димитрова. Единственото изказване в дискусиата е на Галя Георгиева, която казва, че съдът трябва да бъде поет от външен човек и ще подкрепи съдия Житарска. Резултатите са както следва: за съдия Атанасова - 3 „за“, 3 „против“, 13 „въздържал се“, за съдия Стойков - 5 „за“, 5 „против“, 9 „въздържал се“, за съдия Житарска - 10 „за“, 2 „против“, 7 „въздържал се“. Резултатът на балотажа е – за съдия Стойков - 6 „за“, 6 „против“, 7 „въздържал се“, за съдия Житарска – 11 „за“, 2 „против“, 6 „въздържал се“. Вторият опит на ВСС да избере председател на РС Костинброд се провежда на 24.09.2015 г., явяват се отново съдията от Районен съд Сливница Аксиния Атанасова и председателят на РС Бяла Слатина Силвия Житарска – Димитрова, не участва съдия Стойков. Трима от членовете на ВСС се изказват в ползва на ползва на съдия Аксиния Атанасова, това са Милка Итова, Камен Иванов и Димитър Узунов. Съдия Атанасова е избрана с 16 гласа „за“, 2 „против“, 3 „въздържал се“, гласовете за съдия Житарска намаляват в сравнение с първата процедура - 5 „за“, 7 „против“, 9 „въздържал се“.

За нов председател на Районен съд Свищов ВСС решава на 28.05.2015 г. В конкурса участват две съдийки от съда – Диана Радева и Пенка Йорданова. По време на дискусиата Галина Карагьозова и Ясен Тодоров и председателят на ВКС Лозан Панов подкрепят съдия Пенка Йорданова. Резултатът е както следва – за съдия Радева - 7 "за", 3 "против", 6 "въздържал се", за съдия Йорданова - 9 "за", 4 "против", 3 "въздържал се". Втората процедура се провежда на 15.10.2015 г., като в него отново участват Радева и Йорданова. С 18 „за“, 1 „против“ и 4 „въздържал се“ ВСС избира съдия Йорданова за председател на РС Свищов (гласовете за съдия Радева са както следва: 5 „за“, 7 „против“, 11 „въздържал се“).

На 09.04.2015 г. се провежда конкурса за окръжен прокурор на Варна, в който участват районният прокурор на Варна Цветанка Гетова, досегашният окръжен прокурор на ОП-Варна Владимир Чавдаров. Въпроси към двамата няма, изказва се единствено Румен Боев в подкрепа на Чавдаров. Изборът е неуспешен, прокурор Гетова получава 2 гласа „за“, 10 „против“, 10 „въздържал се“, прокурор Чавдаров - 8 гласа „за“, 3 „против“, 11 „въздържал се“. Вторият конкурс е на 16.07.2015 г. Прокурор Чавдаров отново кандидатства, явява се и прокурорът от ОП – Варна Красимир Конов. Изказванията на Михаил Кожарев и Ясен Тодоров са в ползва на Чавдаров, който е избран с 16 гласа „за“, 3 „против“, 3 „въздържал се“, прокурор Конов получава 2 гласа „за“, 8 „против“ 12 „въздържал се“.

На конкурса за районен прокурор на Районна прокуратура Карлово, проведен на 14.05.2015 г. се явяват районните прокурорки в Карлово Петя Радева и Димитрина Шекерова и районният прокурор в РП Пловдив – Христо Анчев. Единственото изказване в подкрепа на някои от кандидатите е на Румен Боев, който счита, че Анчев трябва да бъде избран. Гласуването е както следва: за прокурор Петя Радева - 2 „за“, 5 „против“ и 13 „въздържал се“, за прокурор Димитрина Шекерева - 6 „за“, 4 „против“ и 10 „въздържал се“, за прокурор Христо Анчев - 11 „за“, 6 „против“ и 3 „въздържал се“. Резултатите от балотажа са както следва: за Димитрина Шекерева - 9 „за“, 3 „против“ и 8 „въздържал се“, за прокурор Христо Анчев - 11 „за“, 5 „против“ и 5 „въздържали се“. Вторият конкурс е проведен на 8.10.2015 г., като първоначално прокурор Анчев е заявил участие в него, но впоследствие депозира молба, с която заявява отказ от участие. Димитрина Шекерова е

подкрепена в дискусиата от главния прокурор Сотир Цацаров: „Каквито и цели да декларира в концепцията си един административен ръководител или прокурор, истината е, че качествата му се проявяват преди всичко в пряката работа, или ако мога така да се изразя - в реална бойна обстановка“. След проведеното гласуване прокурор Шекерева е избрана с 20 гласа "за", 0 "против" и 1 "въздържал се".

В наблюдавания период ВСС провежда общо три процедури за председател на САС (една неуспешна процедура е проведена 26.06.2014 г., като в нея участва доскорошният административен ръководител на съда Веселин Пенгезов, към този момент отстранен от длъжността заради повдигнато обвинение за длъжностни престъпления) – на 19.11.2014 г. (участват Веселин Пенгезов и и.ф. председателя на съда Стефан Гроздев), на 30.04.2015 г. и 17.12.2015 г. с единствен кандидат съдия Нели Куцкова.

„Двойни“ процедури са проведени и в следните случаи:

- **за председател на Апелативния съд Велико Търново на 19.11.2014 г.** с единствен кандидат Десислав Любомиров – съдия в СГС, и на 20.05.2015 г. с кандидати зам.-председателят на Окръжен съд Велико Търново Янко Янев (избран с активната подкрепа на главния прокурор Сотир Цацаров) и съдията от АС Велико Търново Галя Маринова. В конкурса отказ от участие депозира зам.-председателят на съда Румян Христов.

– **за административен ръководител на Районна прокуратура Стара Загора** (на 26.02.2015 г. с кандидат - районният прокурор в Стара Загора Николай Калчев, и на 24.06.2015 г. с кандидат – районният прокурор Стара Загора Гриша Мавров, който получава подкрепата на съвета.

- **за председател на Районен съд Габрово на 19.03.2015 г.** с кандидати – зам.-председателят на съда Радосвета Станимирова и съдията от РС Габрово Христо Христов, и на 29.10.2015 г. с кандидати – отново съдия Христов и съдията от РС Габрово Пламен Денев, който получава подкрепата на съвета.

-**за районен прокурор на Районна прокуратура Казанлък на 11.06.2015 г.** с кандидати прокурорът от РП Казанлък Иван Стоянов и и.ф. административният ръководител Кръстин Кацаров, и на 19.11.2015 г. с единствен кандидат районния прокурор Таня Димитрова, която получава подкрепата на съвета.

Неуспешен е и конкурсът за председател на Окръжен съд Благоевград, проведен на 21.01.2016 г. с единствен кандидат досегашният административен ръководител на съда Катя Бельова. Към настоящия момент е обявена втора процедура, в която желание за участие е изявила само съдия Бельова. На 21.01.2016 г. ВСС не успява да избере председател на Районен съд Благоевград, като в конкурса участват зам.-председателя на съда Владимир Пензов и съдиите в съда Вера Коева и Атанас Иванов. Към настоящия момент нова процедура не е обявена. Два пъти се провежда процедура за избор на Районна прокуратура Мадан – на 9.04.2015 г. и 11.02.2016 г. с единствен кандидат прокурорът от РП Мадан Веселин Георгиев. Обявен е нов конкурс, като желание за участие е изявил отново прокурор Георгиев.

С неизлъчен победител приключват и процедурите за районен прокурор на Смолян, проведена на 24.03.2015 г. с кандидат районния прокурор от Пловдив Георги Кърпаров, конкурсът за районен прокурор на Царево, проведен на 31.03.2015 г. с кандидат районният прокурор в Царево Кънчо Крумов, процедурата за районен прокурор на Несебър, проведена на 15.10.2015 г. с кандидат районния прокурор Георги Русев, конкурсът за районен прокурор на Габрово, проведен на 05.11.2015 г. с кандидати районният прокурор Милен Миков и зам.-районният прокурор Пламена Дичева-Атанасова (процедурата е обявена, кандидатите са същите), процедурата за районен прокурор на Малко Търново, проведена на 10.12.2015 г. с кандидат – районният прокурор Райко Стоянов (процедурата е обявена, кандидатства отново той), конкурсът за председател на Районния съд в Гоце Делчев, проведен на 04.02.2016 г. с кандидат районният съдия Стоян Хаджиев (процедурата е обявена, участва отново той и съдията в РС Гоце Делчев Васко Петров), процедурата за районен прокурор на Тервел, проведена на 18.02.2016 г. с кандидат районният прокурор Маринела Марчева (процедурата е обявена, участва отново тя), конкурсът за председател на Районния съд Никопол с кандидат председателят на Районен съд Червен бряг Христо Първанов.

III. СЛУЧАЙНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ДЕЛАТА

1. Предварителни сигнали за несъвършенства при прилагането чл. 9 от ЗСВ

Принципът на случайно разпределение на делата е регламентиран в чл.9 от ЗСВ. Контролът над случайното разпределение на делата е възложен на ВСС и Инспектората към ВСС. Към началото на наблюдавания период случайният подбор на делата в съда, прокуратурата и следствените органи се осъществява чрез няколко софтуерни продукта, сред които и създадения от софтуерните специалисти във ВСС програмен продукт „Law Choice“. Най-разпространеният софтуерен продукт за случайно разпределение на делата е „Law Choice“, като в близо 90% от съдилищата се ползват различни негови версии. Първоначалното приложение на LawChoice е да разпределя на случаен признак дисциплинарите производства между членовете на кадровия орган. След дългогодишен натиск от неправителствения сектор през април 2013 г. две комисии във ВСС, заедно с Българския институт за правни инициативи (БИПИ) и Програма за развитие на съдебната система извършват първата по рода си проверка на случайното разпределение на делата във ВАС¹⁰, СГС и ВКС.

Докладът от проверката на ВАС завършва с притеснителни констатации – системата няма почти никаква защита, способите за манипулиране на случайното разпределение на делата са няколко, нито един от тях не оставя следи в софтуера. Системата позволява конкретно дело да бъде разпределено на определен докладчик. Това става с елементарен технически финт – когато се стигне до разпределение на „специалното дело“, се принтира протокол за извършените до момента разпределения и програмата се затваря. После чрез локалната мрежа на ВАС се влиза в папката, където е инсталиран софтуерът за случайното разпределение и се редактира информацията в текстови файл, в който са вписани имената и натовареността на съдиите. Във файла се занулява натовареността на всички съдии с изключение на един и така при следващо разпределение на конкретното дело – то се пада именно на този един съдия. След това

¹⁰ Докладът на БИПИ „Заключения от проверка на приложението на изискването за определяне на съдебния състав на случаен принцип“ може да се намери на адрес: http://www.bili-bg.org/cdir/bili-bg.org/files/BILL_-_Report_and_Annexes_-_RCA_-_April_2013.pdf

се принтира протокол само с това разпределение на делото и програмата отново се затваря. За да се „изтрият“ следите, текстовият файл отново се коригира, а това не може да се проследи. Освен това специалистите са установили, че с просто копиране в друга папка на файла за стартиране на програмата би могло да се създаде нов потребител и произволна нова парола. Това на практика означава, че всеки с достъп до системата може да разбие „ключалката“ на софтуера. Въпреки заключенията на проверяващите проверката е бламирана от председателя на ВАС Георги Колев. След сериозна съпротива от страна на ръководството на СГС проверка е направена и в най-големия окръжен съд в страната, а резултатите се повтарят – софтуерът не гарантира никаква защита срещу злоупотреби.

През следващите три месеца кадровият орган на съдебната власт оставя темата без развитие, докато ЕК не оказва натиск. През юли 2014 г. ВСС взима решение проблемът със случайното разпределение да бъде стратегическа цел, планира се в бъдеще ВСС да заплати за създаването на нов софтуерен продукт, който да разпределя делата, а единствената реална стъпка, на която се решава съветът, е създаване на работна група, която да анализира кой от съществуващите вече продукти е най-надежден, за да бъде внедрен във всички съдилища до създаването на новата програма. Срок за представяне на анализа няма.

Сигнали за проблемите със случайния подбор във всички апелативни райони се съдържат и в шест доклада на ВКС¹¹, които установяват съществени разлики в практиката по случайното разпределение на делата във всички апелативни съдилища. Натрупването на обективни данни за проблемите със случайния подбор обаче не подтикват ВСС да изследва по-дълбоко въпроса и да предприеме необходимите мерки.

В края на октомври 2013 г. работната група на ВСС предлага и съветът решава компрометираната система LawChoice да се доработи, за да се подобри сигурността ѝ, а протоколите за случайно разпределение от всички съдилища да се изпращат до централизиран сървър. ВСС пренебрегва всички призови на неправителствените

¹¹ За повече подробности виж:

<http://judicialreports.bg/2013/08/%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%8F%D1%82-%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D0%BD-%D1%81%D1%8A%D0%B4-%D0%B1%D0%B5%D0%B7-%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8/>

организации преди въвеждане на новата версия на софтуера да бъде направена външна, независима експертиза, която да покаже дали изобщо несъвършеният софтуер може да претърпи промени, които да запустат пробойните. Отречени са и предложенията LawChoice да се замени с много по-сигурния модул за случайно разпределение на деловодната система АСУД, с който работи ВКС.

Хронология на решенията на ВСС в периода октомври 2014 - март 2016 г.

През юни 2014 г. в медиите се появяват данни за поредните съмнения за възможни злоупотреби със софтуера. В Търговското отделение на СГС са заведени няколко дела със значителни икономически интереси, свързани с Цветан Василев и Делян Пеевски. От четири дела, три попадат при един и същи съдия - Румяна Ченалова. Няколко дни по-късно други две дела с последователни номера по оста Василев-Пеевски се падат на командирования съдия Ивайло Родопски. Заради широкия обществен отзвук ВСС нарежда на Инспектората към ВСС да извърши проверка на разпределението на делата в Търговското отделение, чиито резултати в крайна сметка не са широко оповестени, въпреки значителния публичен интерес по въпроса.

Пасивността на ВСС по отношение на съмненията за злоупотреби със случайния подбор на делата, които позволяват развитието на корупционни практики в съдилищата е отбелязана многократно от ЕК, като тематиката присъства в най-малко пет от докладите по Механизма за сътрудническо и оценка.

Темата за случайния подбор е повдигната отново през ноември 2014 г. след медийни публикации за делото по искане на Българска народна банка обявяване несъстоятелността на Корпоративна търговска банка (КТБ), постъпило в СГС. На 10 ноември 2014 г. от сайта на СГС става ясно, че процесът е разпределен на съдия Калинка Илиева – Пандохова (командирана в СГС със заповед на тогавашния председател на съда Владимира Янева от юли 2013 г.). Разпределението на делото е предшествано от молба до председателя на СГС на журналисти от различни водещи медии, с която е поискано случайното разпределение на процеса да бъде публично. Искането на медиите остава без отговор, а за избора на съдия-докладчик се разбира от системата за справки на СГС. Още същия ден електронното издание „Дневник“

съобщава, че протоколът за избор на съдия-докладчик не е качен в регистъра на ВСС. Справка в него показва, че протоколите за случайното разпределение на дела с по-малък номер от това за несъстоятелността на КТБ са качени, в регистърът присъстват и делата с по-голям номер, но липсва протоколът за разпределението на делото „КТБ“. Задължението за разпределение на делата в Търговското отделение е възложено със заповед на административния ръководител на СГС на председателя на ръководителя на Гражданското отделение в СГС съдия Богдана Желявска. Пред медиите Желявска коментира, че съдът има проблеми с интернет връзката и компютрите и че няма как да бъде извършено разпределение на следващото по поредност дело, ако протоколът от предишното не е изпратен във ВСС.

На 11.11.2014 г. пред електронното издание „Съдебни репортажи“¹² председателят на Българската асоциация на софтуерните компании (БАСКОМ) Явор Джонев заявява, че липсата на протокола в регистъра на ВСС е „крайно съмнителна“. Мнението на специалиста е, че се касае за „автоматизирана система, което означава, че протоколът вероятно е премахнат ръчно, за да се скрият следите на някакви нередности“. „Липсата може да скрие манипулации на параметрите, които касаят съдиите, така че делото да се падне точно на определен съдия“, коментира Джонев, като пояснява, че това е най-вероятната хипотеза, съдейки по публичната информация по случая. Председателят на комисията във ВСС, която се занимава с информационните технологии, Румен Георгиев коментира, че вероятно се касае за технически проблем. На 11.11.2014 г. от СГС официално съобщават, че след отвод на съдия Илиева делото „КТБ“ отново е разпределено и се пада на ръководителя на Търговското отделение Иво Дачев, но протоколът от случайното разпределение отново липсва на сървъра на ВСС. Той е единственият от 22-мата съдии в отделението с 40 % натовареност – факт, който намалява и статистическата възможност делото да се падне на него. Съдия Желявска обяснява този факт с практиката, за да не се претрупат с дела съдиите, които са в дълъг отпуск или имат заложен по-ниска натовареност, системата да им генерира „кухи“ дела,

¹² <http://judicialreports.bg/2014/11/%D1%8F%D0%B2%D0%BE%D1%80-%D0%B4%D0%B6%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%B2-%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%8F%D1%82%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8A%D1%82-%D0%BE%D1%82-%D1%81%D0%BB/>

тоест несъществуващи, така че да симулира по-високи бройки. И в двата протокола от разпределението на делото КТБ е записано, че съдия Дачев работи на 40% натовареност, а в следващата графа той има еднакъв брой с останалите съдии, които работят на 100% натовареност. В следващата графа „приравнени дела на 100% натовареност” в протоколите обаче е записано, че съдия Дачев има двойно повече дела от колегите си – те имат между 23-26 дела, а той – 55 дела. Това резонно поставя въпроса защо 100-те% натовареност на съдия Дачев, формирани от реално разпределените му до момента дела и “кухите” бройки, не е равен на получените от останалите, каквато е била целта, а формира 200% натовареност. И оттук и следващият въпрос – влияе ли това на статистическата възможност той да получи пуснатото за разпределение дело?

Ден по-късно проверката в регистъра на ВСС показва, че повторно разпределение отново не е отразено, поне не с официалния номер на делото „КТБ“ – 7549/2014. Последният качен протокол е от разпределение на дело на съдия Дачев с номер 7699/2014, извършено към 14 часа на 11.11.2014 г. от Богдана Желявска. За “Съдебни репортажи” от СГС съобщават, че този протокол отразява разпределението на делото КТБ, на което бил даден нов номер.

Проучване на „Съдебни репортажи“ показва, че функционалностите на системата LawChoice позволяват при отвод на съдия делото отново да бъде разпределено без да е необходимо да се генерира нов номер на фиктивно дело. Когато след отвод разпределящият заложи в софтуера номера на делото, системата изкарва прозорец, който алармира, че делото вече е било разпределено и пита дали разпределящият е допуснал грешка. Ако операторът отговори, че не става въпрос за грешка, софтуерът отваря нов прозорец, в който се иска да бъде написано обяснение какво налага новото разпределение на делото. Именно тук се записва, че първоначалният съдия-докладчик се е отвел, след което софтуерът извършва ново разпределението.

От СГС официално съобщават, че след отвода на съдия Илиева делото е получило нов входящ номер, като след това системата автоматично генерира нов номер на дело на фиктивния нов входящ номер. Това било причината при проверка в системата на съда да не излиза дело с номер 7699/2014., защото все пак накрая делото си оставало със стария

(7549/2014). Отговорът на ръководството на съда към казуса поставя въпроса за образуването на „кухи дела“ с фиктивни номера, ако първоначално определеният докладчик се е отвел.

Казусът и противоречивите официални обяснения за отклоненията при разпределението на делото „КТБ“ предизвиква реакцията на магистратската общност. На 12.11.2014 г. от ССБ изпращат писмо до ВСС, с което настояват съветът да извърши проверка по случая, тъй като съмненията за манипулации при случайното разпределение на делата до този момент не са опровергани. „Висшият орган, призван да самоуправлява съдебната власт, е длъжен да предприеме всички адекватни и ефективни мерки, гарантиращи спазването на коментирания принцип. ВСС в никой случай не може да подмине и да остави без проверка изнесените в медиите твърде тревожни данни, касаещи процеса на случайно разпределение в едно от най-големите и възлови съдилища в страната“, посочват от ССБ.

На заседание на ВСС на 13.11.2014 г. кадровият орган на съдебната власт възлага на трима от членовете на съвета да извършат проверка по обстоятелствата около случайното разпределение на делото „КТБ“. Според решението до десет дни проверяващите заедно с двама ИТ специалисти (един от администрацията на ВСС и един външен експерт) ще трябва да отговорят на въпросите защо делата в Търговското отделение на СГС се разпределят от ръководителя на Гражданското отделение Богдана Желявска, каква е причината протоколът от разпределението на делото да не бъде изпратен във ВСС и дали това се дължи на технически проблем или на външно вмешателство. На 18.11.2014 г. ръководството на СГС организира публична демонстрация на системата за случайно разпределение на делата в съда. Пред журналисти от БНР и „Нова телевизия“ зам.-председателят на СГС и ръководител на Гражданското отделение Богдана Желявска сочи, че софтуерът LawChoice, с който се извършва разпределението, и интернет връзката на съда търпят постоянни сривове. На въпрос как от ВСС могат да проследят протокола за новото разпределение по конкретното дело, Желявска каза, че това може да стане по входящия му номер (различен от генерирания от системата). С други думи входящият номер винаги е един и същ. Оказва се обаче, че това не важи за делото „КТБ“ – в първия прокотол за

разпределение входящият номер на делото е 131498, във втория протокол от разпределението входящият номер е различен – 132714. Каква е причината, така и не става ясно, но се изяснява, че заради различните входящи номера ВСС не би могъл да проследи движението му.

Резултатите от проверката на случайното разпределение на делото „КТБ“ са оповестени на 27.11.2014 г. Проверката установява множество извънредни обстоятелства при разпределението на конкретното дело, за които ръководството на СГС не дава логични обяснения. Специалистите, преглеждат както локалната система на съда, така и сървъра на ВСС, не са намерили никакви следи от технически проблем, каквото е официалната версия на ръководството на съда. Според резултатите от проверката въпреки липсата на всякакви данни за интернет срив, специалистите са установили, че в първия протокол от разпределението на делото „КТБ“ съществува празен ред, което може да е индикация за технически проблем при връзката между съда и сървъра на ВСС. Проверката установява и множество други нарушения – новата версия на LawChoice е въведена с шестмесечно закъснение (въпреки задължителния характер на решението на ВСС), при това само в две от отделенията в съда – Търговско и Гражданско. В Наказателното отделение към този момент все още работят със старата версия, в която според външния експерт Васил Величков липсват всякакви гаранции за сигурността. За нарушение комисията приема и фактът, че делата на Търговското отделение се разпределят от председателя на Гражданското отделение Богдана Желявска, въпреки че още през лятото съдиите от Търговското отделение са поставили въпроса на общо събрание. При второто разпределение на делото от списъка на съдиите не е изключена съдия Калинка Илиева, макар информация за отвода ѝ да е налична в системата, а това също представлява нарушение.

Докладът на специалистите не предизвиква необходимата по тежест реакция на ВСС. Съветът решава да препоръча на ръководството на СГС да изглади организацията по разпределението и да отстрани нарушенията – да създаде необходимата организация по използването на софтуер за случайно разпределение и в Наказателното отделение, разпределението на делата в Търговското отделение да се извършва от председателя му, да се преустанови установената практика при отвод по конкретно дело, на същото

дело да дава нов входящ номер и при дела с обществена значимост да уведомяват за тяхното разпределение обществеността и медиите. ВСС за пореден път маскира проблема с решението да бъде ускорено създаването на нова 5-та версия на „Law Choice“, като се вземат предвид констатациите по отношение на сигурността, която трябва да бъде въведена от 1.01.2015 г. Преди това се предвижда извършен одит, за да се гарантира, че сигурността на софтуера е осигурена.

ВСС отказва да приеме предложенията на члена на ВСС Калин Калпакчиев до 15 декември Комисия „Професионална квалификация, информационни технологии и статистика“ да предложи временни решения за подобряване на сигурността системата за случаен подбор. В противоречие с всички констатации по проверката кадровият орган отказва официално да запише в решението си, че в разпределението на делото „КТБ“ има нарушения.

Данните от доклада на външния специалист, изследвал софтуера LawChoice, които са публикувани в медиите, са напълно игнорирани от ВСС. Според тях софтуерът може да се манипулира чрез „аварийно спиране“, като програмата се изключи преди да бъде изпратен протоколът от разпределението към сървъра на ВСС. Това е възможно и при спиране на тока или интернет връзката. Подобно „аварийно“ спиране изтрива изцяло следите от проведеното разпределение и така едно дело може да бъде разпределено неограничен брой пъти, докато не попадне при подходящия/търсения съдия. Освен това софтуерът генерира няколко работни файла, които могат да бъдат редактирани безпроблемно. Тестовите са показали, че дори файлът, в който се записва номерът на делото, след като то бъде разпределено, може да се редактира така, че номерът да се промени. Последици от тази манипулация няма, тоест системата не отчита проблем, но ако се генерира по-голям номер (например делото е №3, а се пренапише с № 5), остава „дупка“ в поредността на номерата. „По-опитен потребител би могъл да манипулира случайното разпределение на дела само с наличните в операционната програма „Windows“ инструменти“, без да останат следи на локалния компютър в съда или на сървъра на ВСС“, пише в документа¹³. Ключовете за защита на системата са записани в

13

<http://judicialreports.bg/2014/11/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%>

изходния код на софтуера, което означава, че при желание софтуерът би могъл да се пренапише така че да не отговаря на нормативните изисквания. Докладът на практика казва, че може да се създаде софтуер-фантом, с който случайното разпределение да се неутрализира.

Почти нулева защита има срещу манипулации и на вече изпратените протоколи в сървъра на ВСС. Единствената гаранция срещу това е ограниченият достъп до сървъра, но потребител, който разполага с паролите може да пренаписва протоколите с обикновен текстов редактор без това да оставя следи. Препоръката на външния специалист е ВСС да вземе сериозни мерки за гарантиране на сигурността на системата.

Заради липсата на кореспондиращи със сериозността на проблема мерки на 01.12.2014 г. ССБ изразяват „неудовлетворението си от демонстрираната от мнозинството на съвета липса на воля да изясни всички въпроси за разпределението“ на делото „КТБ“ и сочат, че взетите решения след проверката в СГС „демонстрират отчетливото нежелание“ ВСС да предприеме адекватни действия.

На 04.12.2014 г. в сайта „Съдебни репортажи“ е публикувана информация, че изпращането на протоколите от случайното разпределение на делата в съдилищата до сървъра на ВСС не изключва възможностите за манипулации. Посочено е, че 11 месеца след решението на ВСС съдилищата да изпращат протоколите до сървъра на съвета на него няма публикуван нито един протокол от разпределение на дела в Административния съд София-град. Председателят на съда Радостин Радков назначава спешна проверка по случая, а според ИТ специалиста Марин Кошутков – един от създателите на деловодната система АСУД и модула за случайно разпределение на делата към нея, която се използва от АССГ, протоколите всъщност са изпратени до ВСС и са налични на техния сървър. Те обаче не са видими заради техническо недоглеждане – за да бъдат публични, от сайта на съвета е необходимо да се включи пренасочване на търсенето за протоколи от софтуера LawChoice към този на АСУД. Оказва, че част от членовете на ВСС към онзи момент изобщо не са знаели къде се намира публичният регистър на протоколите, нито че съществува проблем с качването на тези от АССГ. Конкретният казус свидетелства, че

мерките предприети от ВСС за връзка между съдилищата и съвета, са повече от палиативни.

В първата седмица на декември 2014 г. в разследване¹⁴ на изданието „Капитал“ са изнесени притеснителни факти, които за пореден път доказват, че закрепеният в ЗСВ принцип за случаен подбор на съдиите всъщност може да е само привидност. Разследването на изданието касае придобилото известност търговско дело за несъстоятелност в СГС „Белведере“. Данните, изнесени от „Капитал“ показват, че според протокола за разпределението на делото, наличен на сървъра на ВСС, зам.-председателката на съда Богдана Желявска определя за съдия по делото Румяна Ченалова. Това става близо два часа след като зам.-председателката е приключила разпределенията на дела за деня. Освен това в нарушение на ЗСВ, според който делата се разпределят по реда на постъпването им, на следващия ден в СГС са разпределени дела, които са постъпили много преди делото срещу „Белведере“.

След сериозния медиен отзвук Етичната комисия към ВСС съобщава, че във ВСС е постъпило писмо от посланик Ксавие Лапер дьо Кабан (сигнализирайки първи за отклоненията при решаване на делото) за предприемане на действия в кръга на правомощията на съвета, а съдия Румяна Ченалова е отправила молба до ВСС за извършване на проверка по случая и такава е образувана.

На 08.12.2014 г. от ССБ отново призовават ВСС да даде ясни отговори на поставените въпроси, в това число и кадровият орган да прецени дали ръководството на СГС не е извършило нарушение на изискванията на чл. 3.3 от Кодекса за етично поведение на българските магистрати за предоставяне на обществеността на вярна информация, предвид опровергаването на официалната информация за технически проблем при разпределението на КТБ. ССБ поставят въпроса за поемане на отговорност от страна на ВСС по случая, след като именно съветът е дал гаранции, че осигуреното незабавно публикуване на протоколите веднага след разпределянето на всяко едно дело е гаранция за прозрачност и сигурност на случайното разпределение на делата.

14

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2014/12/05/2432971_prevzemaneto_na_firmi_prez_sofiiski_ia_gradski_sud/

Същият ден след серията от разрастващи се скандали на свое заседание кадровият орган взема решение до седмица да бъде извършена проверка на всички софтуерни продукти за случайно разпределение на делата, които се използват в съдилищата, следствените отдели и прокуратурата. Решението на съвета обаче се случва в контекста на международната реакции по делото „Белведере“ и общата позицията на премиера Бойко Борисов и правосъдния министър Христо Иванов, публикувана предишния ден, в която се настоява ВСС да изчисти всички съмнения за сигурността на случайното разпределение, както и да провери детайлно фактите около делото „Белведере“. За проверката са поканени специалисти от неправителствения сектор, университети, изпратени са покани до администрациите на президентството, парламента и Министерския съвет, за да бъдат посочени външни експерти. Подобна външна експертиза бе поискана от неправителствения сектор още в края на 2013 г., когато ВСС се канеше да внедри доработката на софтуерния продукт LawChoice, но кадровиците игнорират призивите на организациите. А резултатът е, че доработката е въведена без да е ясно дали тя осигурява дори и минималните стандарти за сигурност.

Липсата на конкретни и ясни отговори на какво се дължат нарушенията при разпределение на делата и отказът на ВСС да потърси отговорност от ръководството на СГС довежда до криза в съда. На 10.12.2014 г. 15 съдии от СГС изпращат писмо до ВСС, което иска оставката на ръководството на съда. Съдиите декларират, че нямат доверие в действията на ръководителите, които упражняват правомощията по случайното разпределение на делата. „Считаме, че ежедневните ни усилия да изпълняваме качествено и почтено своите съдийски задължения заслужават отграничаването им от породилите се съмнения за порочни практики и процеси, станали нарицателни за съдебната система. За да им се противопоставим ефективно, явно не е достатъчно само неучастието ни в такива. Редовите съдии практически не са овластени с механизъм за предотвратяването на подобни процеси“, пишат съдиите и допълват, че това следва да бъде направено от ВСС. Изрично е изискано ВСС да направи задълбочена проверка на управлението на СГС, а ръководството да се оттегли, заради липса на доверие. Съдиите упрекуват за скандалите в съда бездействието на ВСС по отношение на предходни случаи, касаещи други дела и поставящи въпроси за системата за случайно разпределение на дела, така и в рамките на разглеждани дисциплинарни производства,

при които не се изяснени въпросите дали съответните нарушения са свързани и с дейността на ръководството на съда. Същият ден на заседанието на ВСС като допълнителна точка в дневния ред е включено разглеждането на писмото на съдиите от СГС, но освен коментара на Галина Карагьозова, че съветът дължи ясен отговор на колегите си по поставените проблеми, конкретно решение не е взето.

Силният външен натиск по проблема със случайното разпределение привидно променя позицията на мнозинството във ВСС и на заседанието на съвета на 10.12.2014 г. кадровиците дискутират, че въпросите около случайният подбор трябва да се решат. Дебатът се провежда по изненадващо внесена от председателя на ВАС Георги Колев точка за създаване на нов софтуерен продукт за случайно разпределение на делата. Мотивът му бе, че е крайна време „спекулацията“ за манипулации в случайното разпределение трябва да спре, а това можело да стане само с изграждането на изцяло нова система. По време на дискусиата се разбира, че част от членовете на ВСС дори не са разбрали какво решение са гласували на предишното заседание на съвета. Следват поредица от хаотични действия, чиято цел е ВСС да демонстрира загриженост за проблема със случайния подбор.

На 11.12 и 12.12.2014 г. подкрепата към бунта на съдиите от СГС започва да расте - до ВСС е изпратено писмо, подписано от 25 районни съдии от СРС, които подкрепят призивите на колегите си от СГС за оставка на ръководството на съда. ССБ отново апелира ВСС да отговори на обществените очаквания и да внесе яснота на какво се дължат нередностите в разпределението на делата в СГС, които се превръщат в опасност за независимостта на съда и създават предпоставки и съмнения за търговия с влияние. ССБ призовава ВСС да вземе незабавни мерки за преустановяване на действието на компрометирания софтуерен продукт LawChoice и за намиране на оптимално временно решение за случайно разпределение на делата до въвеждане в експлоатация на програма, изработена прозрачно от компетентни независими специалисти.

На 16.12.2014 г. публикация в „Съдебни репортажи“ разкрива как несъвършенството в програмите за случайно разпределение на делата, като възможността в програмата да се генерират „кухи дела“ се използва и извън регламентирания случаи (за

административните ръководители, при отпуск или болничен на съдията), за да се разтоварват редови съдии, които би следвало да са на пълна натовареност. Освен неравномерната натовареност и привилегироването на определени съдии за сметка на други, надписването на „кухи“ дела създава и още един сериозен проблем – „кухите“ бройки разтоварват съдиите, които не получават истински нови дела заради заложените им фиктивни в системата. Това е възможно и с по-сигурната програма – модулът на АСУД и е индикация, че освен грубите манипулации на софтуера съществуват и други – по-префинени способности за заобикаляне на случайното разпределение. В същото време съдии от различни съдилища в страната сигнализират, че програмите за случайно разпределение могат да се ползват недобросъвестно за натоварване на едни и същи съдии с тежки и обемни дела. Магистратите разказват, че не са единици случаите, в които административни ръководители облекчават близки до тях съдии, на които се разпределяли сравнително лесни дела, чиито решаване не изисква много време, докато други, които имат конфликт с председателите, получавали на доклад множество дела с фактическа и правна сложност.

На 17.12.2014 г. мнозинството от ВСС бламира всичките си решения досега, които касаят случайния подбор, и решава, че ще обяви обществена поръчка за изработване на централизиран софтуер за разпределение. Извънредната точка е внесена с подкрепата на мнозинството, гравитиращо около Колев и главния прокурор Сотир Цацаров. ВСС счита, че очакванията на българската общественост, на европейските партньори, на цялата съдебна система, на всички магистрати налагат повече да не се изчаква внедряването на електронно правосъдие и 31 декември 2015 г. Затова смятаме, че ВСС самостоятелно и незабавно трябва да стартира процедура по Закона за обществените поръчки за избор на изпълнител за изработване на централизирана система за разпределение на делата със сървър във ВСС, която впоследствие ще се присъедини към единния електронен портал”, мотивира предложението Светла Петкова.

Оповестени са резултатите от проверката на интернет връзката на СГС, според които няма нито една логична причина, която да изключва човешка намеса, протоколът от случайното разпределение на делото „КТБ“ да липсва повече от 24 часа на сървъра на ВСС. Докладът напълно опровергава версията на ръководството на съда, че заради срив

на връзката протоколът за несъстоятелността на банката не е изпратен на съвета. Според заключенията на ИТ специалистите в деня на разпределението на делото КТБ действително е имало „загуба“ на интернет, но тя не е в такива размери, че да причини изчезване на протокола. Специалистите са категорични, че дори при 99% „загуба“ на интернет връзката, протоколът може да се изпрати до ВСС, а регистрираните сризове са от порядъка на 50%. Проверката на сигурността на мрежата в СГС показва също, че всеки би могъл да източни информация от деловодната система на съда и да манипулира софтуера за случайно разпределение на делата LawChoice, тъй като контролът върху сървъра на съда е бил нулев. Изслушването на Владимира Янева преминава протоколно като ръководството на съда отдава всички пропуски при случайното разпределение на делата със заварени проблеми, решения на предишното ръководство и несъвършенства в софтуера. На конкретните въпроси на членове на съвета какво е предприела Владимира Янева, за да намери решение, не е даден отговор. Зам.-председателят на СГС Богдана Желявска не успява да даде задоволително обяснения на отклоненията при разпределението на делата „КТБ“ и „Белведере“. Богдана Желявска не отрича, че е предоставила достъп на съдебни помощници, които вместо нея разпределят делата, в нарушение на правилата за разпределение на делата.

На 18.12.2014 г. 33-ма адвокати изпращат отворено писмо до ВСС, с което изразяват подкрепа към бунта на съдиите от СРС и СГС и посочват, че искането за оставка на ръководството е „напълно основателно“ заради невъзможността и нежеланието то да се справи със „сериозните организационни и функционални проблеми в работата на съда, липсата на ефективни гаранции за спазване принципа за случайно разпределение на делата, неработещите електронни системи и услуги, както и наличието на множество практики, уронващи престижа на съдебната система, водейки до рязък спад на общественото доверие в нея“.

Във ВСС постъпва ново отворено писмо на 22.12.2014 г., с което 23-ма съдии от СГС настояват съвета ясно и категорично да отговори на въпроса има ли нарушения в случайния подбор на делата в съда и чия е отговорността и изразяват готовност да бъдат изслушани от кадровия орган. Същият ден седем посланици на европейски държави (Австрия, Белгия, Дания, Обединеното кралство, Холандия, Финландия и Франция)

публикуват позиция в подкрепа на съдиите и призовават отговорните институции да реагират задълбочено на скандалите.

Многократните призови на юридическата общност ВСС да упражни правомощията си и да изясни в цялост дали в конкретно посочените случаи принципът за случайно разпределение на делата е заобиколен, с каква цел и каква е отговорността на административното ръководство на съда са игнорирани от мнозинството членове на съвета. Едва след писмото на посланиците на 23.12.2014 г. част от членовете на ВСС изпращат писмо до министъра на правосъдието, с което искат насрочване на извънредно заседание за обсъждане на съдийското недоволство в апелативния район на София. Междувременно на 07.01.2015 г. 19 съдии от САС се включват в апела за извършване на задълбочена проверка на цялостната работа на ръководството на СГС. Апелативните съдии посочват, че са очаквали съветът да обсъди много по-сериозно и задълбочено работата на ръководството на СГС и ролята на председателя и двамата заместник-председатели, „извършвали в продължение на години разпределението на делата, за избухването на общественото възмущение“. „Липсата на сериозен анализ и конкретни мерки по отношение на тези колеги, които накараха всички съдии да се срамуват от професията си, ни кара да мислим, че ВСС не желае или не смее да поеме отговорността за радикални действия, които поне до известна степен да възстановят сриналото се обществено доверие в работата не само на СГС, но на съдебната система като цяло“, считат апелативните съдии.

На извънредно заседание, насрочено на 08.01.2015 г., са изслушани съдии от СГС, които представят пред ВСС множество факти за недоброто управление на СГС от ръководството, нерешени проблеми, неблагоприятен работен климат вследствие на липсата на комуникация с административните ръководители в съда. Изнесени са и допълнителни данни за опорочаване на случайния подбор на делата. Съдията от Търговското отделение Анджелина Христова заявява: „Няма човек в тази държава да не му прави впечатление, че всички скандални дела са все в Търговското отделение на СГС. Защо делото „Белведере“ е разпределено светкавично и така самотно. Практиката не е такава. Когато 1 дело бъде разпределено веднага и само, това буди съмнение. В момента да работиш в Търговското отделение е леко като да работиш със споделен

срам. От 23 състава – всички скандални дела са концентрирани в 10% от съдиите, и те са едни и същи“. На заседанието съветът взема решение комисия от 12 членове на кадровия орган на направи ревизия на управлението на СГС под ръководството на Владимира Янева.

Докладът от проверката в СГС е публикуван на сайта на ВСС на 03.04.2015 г., като в него фигурират съществени констатации за нерегламентирани практики при случайния подбор, заобикаляне на случайното разпределение на делата и откровени злоупотреби със системата за разпределение. Част от тях касаят пряко административните ръководители на съда. Например, в документа се сочи, че в началото на януари съдии от Наказателното отделение на СГС забелязват, че ръководителят му Петя Крънчева работи с 0% натовареност, тоест системата за разпределение на делата не я натоварва с нито едно дело. От протокол за разпределение на второинстанционно дело на 9 февруари се установява, че Петя Крънчева не е натоварена с нито едно дело, ден по-късно, пак от протокол за разпределение, се вижда, че ръководителката на отделението вече е с 40% натовареност, тоест - на нейн доклад са 4 дела. „Видно обаче от приложената справка от деловодната система на СГС, сред наказателните дела с номера от 539 до 549, няма второинстанционни такива, които да са били разпределени на съдия Крънчева“, констатира проверяващите. Установено е, че протоколите, които удостоверяват неверни обстоятелства са подписана от самата Крънчева. „Тези обстоятелства сочат, че е възможно да се манипулират изходните данни за разпределяне на делата от програмата LawChoice 4.0 и по този начин да бъде изключван от разпределение съдия, спрямо който привидно е постигнато разпределение на брой дела, надвишаващо разпределените до момента на останалите съдии, като в действителност на същия съдия да не са разпределени никакви дела“, заключава ВСС. По същия начин са манипулирани данните и от протоколите за разпределение на първоинстанционни наказателни дела – в началото на година Крънчева не е гледала такива дела, но след започване на проверката от ВСС протоколите за разпределение показват, че тя е получила едно първоинстанционно дело, макар справките да сочат, че това не е вярно. Тези случаи демонстрират, че старата версия на системата LawChoice очевидно позволява при случайния подбор в протоколите да се записват неверни обстоятелства за процента на натовареност на конкретни съдии – а оттам и да се манипулира

разпределението. В допълнение, проверката потвърждава изнесени по-рано от медиите факти, като обстоятелството, че съдия Крънчева е е заседавала със съдебни заседатели, които не се избират на случаен признак, каквито са правилата. Проверката в Търговското отделение намира необичайна концентрация на дела за несъстоятелност в два съдебни състава - VI-8 състав и VI-13 състав. „Постъпленията на делата за несъстоятелност на тези състави са прекомерни и надвишават значително останалите състави”, се казва в документа.

Членовете на ВСС констатира, че ръководителят на Гражданското отделение Богдана Желявска е разглеждала всички молби за освобождаване от държавна такса в разрез с трайната практика по тях да се произнасят съдиите-докладчици. Не може да бъде пренебрегнат и друг казус с участието на съдия Желявска. На 23 януари 2014 г. съдия Богдана Желявска завежда искова молба в Гражданското отделение на СГС, на който тя е ръководител, срещу съдебният репортер на вестник “Сега” и издателя на вестника – акционерното дружество “Сега”. Публикация на „Капитал“ изнася данни, че делото е било разпределено два пъти от самата Желявска, макар да е ищца по него.

Документът акцентира и върху обстоятелства, които би следвало да са обект на изследване от страна на прокуратурата. Временната комисия установява случаи, в които дела в Търговското отделение първо са били разпределени на съдия Румяна Ченалова, получили са номер и едва след това страната по тях е внесла държавна такса за образуване на делото.

Въпреки тревожните данни за отсъствието на сигурност при случайното разпределение на делата ВСС не поема инициативата да изследва в пълнота съмненията, че ръководството на съда е създадо предпоставки за развитие на корупционни практики по делата. Съветът не обръща внимание и на изложеното в концепцията за управлението на съда на единствения кандидат за поста председател на СГС Калоян Топалов. Два пъти в изслушването си пред ВСС кандидатът споделя, че съществува необходимост да отпаднат съмненията за дистанционен нерегламентиран достъп до деловодната система на СГС и дори до системата за случайно разпределение на делата, но нито един от членовете на кадровия орган не повдига темата.

Сериозна съпротива бе демонстрирана от страна на мнозинството членове на ВСС и председателят на ВАС Георги Колев за проверка на сигналите, изпратени в периода януари – март 2015 г. до съвета от 10 съдии от Административния съд Варна, в които се излагат твърдения за натиск от страна на административното ръководство на съда и нарушения на случайното разпределение на делата. В писмо от 17 март съдиите уведомяват ВСС, че прилагането на протоколи за случайно разпределение на делата е започнало едва в последните две години, а в продължение на години ръководството на съда “абсолютно своеволно се е “освобождавало” от разглеждане на някои категории дела”, като се е изключвало от електронната система за разпределянето им. Обсъждането на проблемите в Административния съд Варна е отложено два пъти на заседания на ВСС, като точката е разгледана едва на 3.04.2015 г., а акцент в обсъждането са обвиненията на председателя на ВАС Георги Колев, че членове на съвета подклаждат бунтовете във Варна. Съветът възлага на ИВСС да извърши проверка на случайното разпределение на делата в Административния съд във Варна. Според медийни публикации от юни 2015 г. проверката е констатирала липса на проблеми в случайното разпределение на делата, но актът на ИВСС така и не е докладван или обсъждан на заседание на кадровия орган.

На 1 октомври 2015 г. във всички съдилища в страната бе внедрена изцяло нова система за случаен подбор, която отговаря на изискванията за сигурност и надеждност на софтуера. В разговори на екипа на „Съдебни репортажи“ със заместник-административни ръководители на съдилища, пожелали анонимност, се установи, че новият софтуер не позволява манипулации и не оставя „вратички“ за злоупотреби. Забелязани са известни неточности, които своевременно са отстранени от фирмата-разработчик.

Неглижирането от страна на ВСС на съмненията, че случайният подбор се използва недобросъвестно в част от съдилищата и прокуратурите обаче създаде трайни последици за общественото доверие в правосъдието и доведе до накърняване на престижа на съдебната власт. В поредица от интервюта в сайта „Съдебни репортажи“ адвокатите Маргарита Калайджиева, Стефан Стефанов, Ангел Калайджиев и Георги Атанасов изразиха недоверие в начина, по който се прилага случайния подбор на делата.

В интервю от 23.02.2015 г. за „Съдебни репортажи“ членът на съвета Калин Калпакчиев обобщава: „Отричането на проблема със случайното разпределение и ненадеждната програма LawChoice продължи с години и нямаше, аз съм убеден, да бъде направена решителната крачка напред, ако не беше скандалът с „Белведере“ и намесата на френския посланик. За съжаление е така, защото в една правова държава има механизми, по които системата трябва да се регулира сама, а не да чака намесата на един посланик на чужда държава“. В същото интервю Галина Карагъзова добавя: „Аз се радвам, че скандалът със случайното разпределение на практика има оздравителен ефект. Новият продукт, който се създаде и впрочем е в процес на доработване, защото получаваме непрекъснато сигнали от съдилищата за някои технически неща, които трябва да се подобрят. Но той ни даде и един друг поглед, появи се ефектът на нетърпимост в колегите и най-малката техническа неточност вече създава у тях нетърпимост. От градския съд, всъщност не само от него, и от други съдилища, ни сезираха за това, че системата допуска някаква техническа неточност, явно в съчетаване на някакви математически алгоритми, но пропуска пореден номер, който трябва да се даде на дело. Вече няколко съдилища ни сигнализират за този проблем, което означава, че вече го няма старото отношение – „Еми, пропуснат е един номер, еми, голяма работа“.

Анализът на предприетите от ВСС действия налага извода, че проблемите със случайното разпределение на делата бяха сведени от съвета до подобряване на техническото изпълнение на принципа, заложен в ЗСВ. Кадровият орган продължава да отказва да идентифицира персонално отговорността за пропуските и нарушеното функциониране на системата в СГС. В допълнение бяха пропуснати редица възможности за адекватна и навременна реакция при сигнали или индикации за заобикаляне на случайния подбор по делата. В наблюдавания период съветът игнорира данните за нарушение на принципа за формиране на петчленните съдебни състави във ВАС по ключови дела. В медийни публикации в „Съдебни репортажи“ бяха изнесени факти за селектиране на съдебните състави по делата за уволнението на члена на ВСС Камен Ситнилски и освобождаването на следователя Петьо Петров от съдебната система. Извършената от ИВСС проверка по първия казус завърши с вътрешни противоречия в акта на инспекторите и бе приет само за сведение от кадровия орган, въпреки че в последните няколко години нееднократно бяха изнасяни данни за съмнения в

разпределението на делата във ВАС и формирането на съставите. Вътрешната съпротива на членовете на ВСС за персонализиране на отговорността за нарушенията се свързва с формирането на стабилно мнозинство от лоялни към председателя на ВАС членове на съвета.

Подобна бе картината и по отношение на проверката за спазването на чл. 9 от ЗСВ в прокуратурата. Съмненията за концентрация на обществено значими дела в определени прокурори от Софийската градска прокуратура бяха пренебрегнати от ВСС, откъде не инициираха проверки. През февруари 2016 г. следователят от Следствения отдел към Софийската градска прокуратура Бойко Атанасов изнесе притеснителни данни за манипулации и нарушения в случайния подбор на делата в следствения отдел. На 07.03.2016 г. в изслушване на следовател Атанасов пред членовете на ВСС стана ясно, че ръководителите на следствените отдели еднолично определят кои дела в кои отдели да се разпределят и едва след това се прилага чл. 9 от ЗСВ. Освен това ръководителите на отдели имали правомощия еднолично да разпределят дела на следователи. Системата позволявала и опция „определен избор“ – тоест определено разследване да се възложи на конкретен следовател. Към този момент проверката на Етичната комисия е висяща, но част от реакциите на членовете на ВСС към твърденията на следователя създават съмнения за предубеденост и предрешеност на проверката.

Основен проблем по отношение на случайното разпределение на делата остава пасивността на ВСС при налични данни за съмнителни практики в органите на съдебната власт. Пример за negliжирането на факти, които будят въпроси как се извършва случайният подбор, бяха изнесени в редица медийни публикации във връзка с избора на административен ръководител на Окръжния съд в Благоевград, проведен на 21.01.2016 г. Единственият кандидат за поста е съдия Катя Бельова – досегашен председател на съда. Със заповед на съдия Бельова случайното разпределение на делата е възложено на редовия съдия в съда Петър Узунов – брат на представляващия ВСС Димитър Узунов. Съпругата на съдия Узунов – Надя Узунова също работи в Гражданското отделение на ОС Благоевград, а решението на председателя на съда да възложи функциите по случайното разпределение на съдия Узунов създава предпоставки за конфликт на интереси. Във ВСС постъпват и няколко сигнала във връзка с делото за несъстоятелност,

което е разпределено от съдия Бельова осем пъти, докато то не се пада на самата нея. Според обясненията на председателя на съда делото е преразпределяно осем пъти във връзка с демонстрация на системата за случайно разпределение на делата пред студенти. Случаят е проверен от Инспектората към ВСС, откъдето констатират, че действително делото се е завъртяло осем пъти, докато не се падне на председателката. От акта на ИВСС, качен на сайта на институцията, се вижда, че инспекторите са възприели версията на съдия Бельова, но не са направили задълбочена проверка по казуса, а в изслушването на кандидатката тя не успява да даде убедителни отговори на поставените ѝ във връзка със случайното разпределение въпроси. Съдия Бельова не събира необходимите гласове, за да оглави ОС Благоевград, но темата за случайното разпределение в съда бе оставена отворена от членовете на ВСС и проверка, която да изясни въпросите, не бе иницирана.

Съветът не взе никакво отношение по дискусияния въпрос за създаването на Трета касационна колегия във ВАС. На 23.10.2015 г., 26.10.2015 г. и 27.10.2015 г. Съюзът на съдиите, Висшият адвокатски съвет и бившият правосъден министър алармираха, че селектирането на малък брой съдии, които ще разглеждат само касационни дела във ВАС минира изцяло принципа за случаен подбор в съда. Кадровият орган на съдебната власт не се включва в дебата по отстояване на принципа за случайно разпределение на делата, който се явява най-силната антикорупционна гаранция в системата.

IV. ДИСЦИПЛИНАРНА ПРАКТИКА

Функциите по осъществяване на дисциплинарната дейност в съдебната власт са възложени на ВСС. Правомощията по наказване на съдиите, прокурори и следователите за извършени нарушения и неспазване на Кодекса за етично поведение на магистратите са ключови за функционирането на съдебната система, повишаване на доверието в правосъдието и грижата за етичните и професионални качества на магистратите.

През последните няколко години дисциплинарната практика на съставите на ВСС бе подложена на редица критики от страна на магистратурата, външните наблюдатели и Европейската комисия. В това число към ВСС бяха отправяни обвинения за политически мотивирани дисциплинарни разследвания и разправа с неудобни магистрати. В последните три доклада по Механизма за сътрудничество и оценка на ЕК въпросът с дисциплинарната практика на ВСС бе остро поставян. В доклада на комисията, публикуван на 21.01.2014 г. се отбелязва, че „ВСС не е превърнал професионалната етика в свой основен приоритет“. „Поради това му е трудно да разсее продължаващите съмнения за политическо влияние върху вземането на неговите решения. В резултат ВСС не се възприема масово като автономен и независим орган, който е в състояние ефективно да защитава независимостта на съдебната система спрямо изпълнителната и законодателната власт“, подчертават от ЕК. В следващия документ комисията отбелязва липсата на последователност в дисциплинарната практика на съвета и големия процент дисциплинарни решения, които биват отменени от съда. В доклада, публикуван на 27.01.2016 г. комисията отбелязва, че броят на жалбите срещу решения на ВСС остава висок през 2015 г. и подчертава, че „проблемите, идентифицирани в Софийския градски съд към края на 2014 г. отново повдигнаха въпроса за дисциплинарната практика на ВСС, тъй като съветът първоначално не реши да започне дисциплинарни производства, свързани с констатациите“.

Неясноти и субективизъм при функционирането на Комисията по професионална етика и превенция на корупцията

Приетите на 12.11.2012 г. с решение на Комисията по професионална етика и превенция на корупцията (КПЕПК) и допълнени с решение от 25.02.2013 г. правила за за

организация и дейността на комисията възлагат на председателя на комисията Ясен Тодоров едноличната преценка на постъпилите жалби и сигнали срещу магистрати. Според правилата предложенията, исканията, молбите, сигналите, жалбите и другите материали се разпределят на експертните сътрудници на комисията за първоначална обработка и се регистрират като преписки на КПЕПК. Обработените от експертните сътрудници преписки се докладват на председателя или в негово отсъствие на заместник-председателя на комисията. В точка 17 от вътрешните правила е записано, че „председателят на Комисията или в негово отсъствие заместник-председателят при запознаването си с преписките извършва преценка относно наличието на предпоставките по чл. 112 и чл. 124 ал. 1 от АПК, както и преценка на относимостта на преписките към правомощията на КПЕПК съгласно нормите на чл. 39а ал. 1 т.т. 2, 3 и 4 от ЗСВ”. Това означава, че като председател на Етичната комисия Ясен Тодоров прави първоначална и еднолична преценка дали един сигнал е основателен, за да бъде разпределен и проверен от членовете на комисията. Освен това в т.10 е записано, че „председателят определя кои материали да бъдат включени в дневен ред, който се обявява на членовете поне един ден преди заседанието”. Правилата съдържат уточнението, че „всеки член на ВСС може да поиска дадена преписка да бъде разгледана от Комисията въпреки преценката на председателя или заместник-председателя”, но въпреки това дават възможност за непроверим избирателен подход при пресяването на преписките от страна на председателя. Уреждането на първоначалното пресяване на сигналите, постъпили в комисията, внася непредвидим субективизъм в работата на Етичната комисия на ВСС. Допълнителни неясноти и съмнения възникват от наложената трайна практика през този мандат на ВСС при данни за извършени нарушения от страна на съдии, прокурори и следователи проверките да не се възлагат на случаен признак измежду членовете на Етичната комисия. Това дава в ръцете на председателя възможността да определя кой член на комисията да извърши предварителна проверка за всеки конкретен случай.

В края на 2015 г. темата за субективизма в работата на Етичната комисия е поставена от Соня Найденова пред пленарния състав на ВСС. Според чл. 39а., ал 1. от ЗСВ Комисията "Професионална етика и превенция на корупцията" „събира и анализира информация за наличие на корупционни явления в органите на съдебната власт и я предоставя на Висшия съдебен съвет“. Задължението на комисията да представя данните на пленарния

състав на съвета обаче не се изпълнява. Това рефлектира върху информираността на членовете на ВСС, които не са членове и на Етичната комисия, за започването и извършването на проверки по сигнали, както и какъв е крайният резултат от тях, открити ли са данни за нарушения. На 10.12.2015 г. съветът възлага на комисията да допълни правилата за работата си, така че да изпълни ЗСВ. Три месеца по-късно (на 17.03.2016 г.) проблемът отново се разисква на заседание на кадровия орган, тъй като промяна в правилата не е приета.

До настоящия момент членовете на ВСС са регистрирали поне два случая, които опорочават дисциплинарната практика на съвета. В един от тях ВСС изпуска сроковете за образуване на дисциплинарно дело срещу съдия, който е осъден по наказателно дело. Вторият казус е свързан с образуването на дисциплинарно дело срещу съдията от СГС Веселина Ставрева. За предложението на петима членове на съвета останалите кадровици разбират едва когато точката е внесена за разглеждане в заседание на ВСС, а резултатите от проверката срещу съдийката не са били докладвани. Дискусията по въпроса е закрыта с решение до 15 април Етичната комисия да изработи детайли правила и да се съобрази със закона.

Двойни стандарти

В публичното пространство бяха оповестени серия от казуси, които повдигнаха тежки етични въпроси, свързани с магистрати на високи ръководни функции. Това налагаше ВСС и в частност Етичната комисия на съвета да предприеме категорични действия, с които да отговори на обществените очаквания и да изясни в пълнота, обективно и прозрачно всеки един от тях, доколкото натрупването на съмнения в работата на съдии, прокурори и следователи на ключови позиции подложи системата на стрес и допълнително разклати общественото доверие в работата на съдебната власт.

Стратегическа бе работата на Етичната комисия по изясняване, изследване, опровергаване или преследване по дисциплинарен ред на всяко съмнение за недобросъвестни действия от страна на магистрати и административни ръководители в скандалите около управлението на СГС. Още през лятото на 2014 г. в медиите бяха публикувани разследвания за концентрацията на дела със значителни икономически и

политически интереси в отбран кръг съдии, чиято репутация е поставяна под въпрос през годините, както и командировани съдии в Търговското отделение на най-големия окръжен съд в страната. Нуждата от спешна реакция по проверка на обстоятелствата, изнесени в медийните публикации, се обуславя както от дългогодишните съмнения за възможностите за манипулация на случайното разпределение на делата, така и твърденията за неправомерни действия на съдиите и необичайно администриране на процесите по дела, касаещи преразпределянето на активи на доскорошните партньори Цветан Василев и Делян Пеевски и в контекста на разследването на прокуратурата по отношение на КТБ, както и назначаването на един и същи синдик по процесите – Панайот Велков.

На 01.08.2014 г. с решение на ВСС е възложена проверка на Търговското отделение на СГС, която трябва да извърши ИВСС. Резултатите от проверката не са оповестени широко, но на 12.12.2014 г. в интервю пред БТВ членът на ВСС Калин Калпакчиев съобщава, че ИВСС действително е констатирал концентрация на дела в ограничен кръг съдии. Резултатите са предшествани от серия скандали в СГС със случайното разпределение на делата „КТБ“ и „Белведере“. Както бе отбелязано по-горе в доклада въпреки констатациите за нередности при разпределението на тези две дела и сблъсък между официалните обяснения на ръководството на съда и фактите от проверките по казусите, Етичната комисия остана пасивна и не инициира дисциплинарни преследвания срещу отговорните магистрати.

Натрупването на факти, поставящи под съмнение репутацията на съдията от СГС Румяна Ченалова бе последователно пренебрегвано от този състав на ВСС. Етичната комисия започва проверка едва след като на 05.12.2014 г. френският посланик Ксавие дьо Кабан оповестява обстоятелства около действията на съдия Румяна Ченалова по делото „Белведере“. Инициативата не идва от ВСС, а е следствие на получено в съвета писмо от френския посланик, с което се настоява за действия в кръга на правомощията му, както и след получената от съдия Ченалова молба за проверка по случая.

На 08.12.2014 г. съдия Ченалова е изслушана от членовете на ВСС, като заседанието е открито за медиите и наблюдателите. В изложението си съдия Румяна Ченалова твърди, че не познава синдика Панайот Велков, тъй като за първи път работи с него по дело на

нейн доклад. Справка в Търговския регистър и сайта на СГС категорично опровергава позицията ѝ. Според публичните данни съдия Ченалова вече веднъж е работила с Велков по образувано на 7 октомври дело за несъстоятелност на „БДЖ-Трансимпекс“, в което съдия Ченалова е назначила за синдик Панайот Велков. В изложението си съдия Ченалова разказва по дати какво се е случвало по делото „Белведере“, което към онзи момент е висящо и изразява мнение, че двете дружества – длъжници и страна по делото са действали недобросъвестно в процеса и са подготвяли атака срещу нея, синдика и одиторите. За да докаже тези свои твърдения, съдийката цитира дословно части от доклади на синдика Велков и обявява, че дружествата „предприели действия за търсене на съвети за осуетяване на контрола на синдика“. Това ѝ станало известно от вътрешна кореспонденция, приложена към доклад на синдика. Оказва се, че синдикът, а в последствие и съдия Ченалова са нарушили защитата на адвокатската тайна. Според чл. 33, ал 2 от Закона за адвокатурата „Кореспонденцията между адвоката и неговия клиент, без оглед на начина, по който се осъществява, включително по електронен път, не подлежи на преглеждане, копиране, проверка и изземване и не може да бъде използвана като доказателство.“

Тези лесно установими факти, които по същество представляват нарушение на етичните правила на магистратите, не намират отражение в действията на ВСС по казуса. От ВСС не дават индикации, че ще се търси взаимосвързаност между действията на съдия Ченалова по делото, които приличат на корупционна практика, и създадената от ръководството на съда организация за работа и упражняване на функциите по контрол.

На 17.12.2014 г. ВСС образува дисциплинарно производство срещу съдия Румяна Ченалова, но не заради казуса „Белведере“. Ясен Тодоров докладва, че се „появил“ акт на Инспектората към ВСС, който констатирал забавени дела на съдия Ченалова. „Вчера следобед постъпи становище от ИВСС от проверка по конкретния случай. След внимателен прочит не можахме да извлечем конкретни данни за дисциплинарни нарушения на съдията, но в последната страница се казва, че са направени констатации за забавяне на дела на Ченалова“, твърди Тодоров. Последващите дисциплинарни действия на съвета срещу съдия Ченалова демонстрират решителност, каквато до избухването на скандалите и въпреки множеството сигнали срещу нея липсват. Това

налага извода, че активността в установяването на нарушения на съдийката е мотивирана от необходимост за потушаване на напрежението в СГС и „сваляне“ на отговорността за неправомерни действия по дела единствено до редовите съдии. Допълнителен аргумент в подкрепа на тази теза е липсата на ясен отговор от страна на Етичната комисия дали съдия Ченалова е извършила дисциплинарни нарушения във връзка с администрирането на делото „Белведере“.

На 05.02.2015 г. тогавашният министър на правосъдието Христо Иванов внася във ВСС предложение за образуване на дисциплинарно производство срещу съдия Ченалова за извършени дисциплинарни нарушения по чл. 307 от ЗСВ – за действие или бездействие, което неоправдано забавя производството, накърнява престижа на съдебната власт, нарушаване на Кодекса за етично поведение на българските магистрати и неизпълнение на други служебни задължения. Предложението е изготвено въз основа на констатациите, направени в хода на проверката на Министерство на правосъдието на дейността на Панайот Велков в качеството му на временен синдик, назначен от съдия Ченалова по няколко търговски дела, както и на база на проверка по сигнал от 7 януари от „Обединена българска банка“ до правосъдното ведомство по четири търговски дела. Впоследствие всички дисциплинарни производства срещу съдия Ченалова са обединени в едно, което приключва на 27.11.2015 г., като на съдийката е наложено най-тежкото дисциплинарно наказание – освобождаване от длъжност. Решението по дисциплинарното дело съвпада с разрастването на т.н. скандал „Яневагейт“, а съдия Ченалова е единствената, която потвърждава истинността на публикуваните в медиите записи.

Индикациите за извършени дисциплинарни нарушения от страна на ръководството на СГС във връзка с публикуването на сайта на съда становище по делото „Белведере“, в които се взима страна по висящ съдебен спор, са игнорирани от ВСС.

В края на 2014 г. серия от проверки, извършени от ВСС установиха сериозни отклонения в администрирането на случайното разпределение на делата в СГС, в това число по казусите „Белведере“ и „КТБ“, но съветът се задоволява единствено с отправяне на препоръки към ръководството на съда. На 17.12.2014 г. тогавашният представляващ ВСС Соня Найденова съобщава, че препоръките продължават да не бъдат изпълнени към този момент. Същият ден ВСС изслушва административните ръководители на СГС във

връзка с постъпили нови данни за проблеми със сигурността на комуникациите на съда. От Комисията по информационни технологии във ВСС докладват постъпила докладна записка от ИТ специалист от СГС, който информира, че е имало “спиране на цялата мрежа” на съда, както и за проблеми с „мрежовите точки“ на съда. Същевременно в съвета е получен и доклад от ИТ отдела на Върховния касационен съд (ВКС), в който се сочат „тревожни“ проблеми със сигурността на системите в СГС – липса на проверки на рутера на съда от страна на ИТ специалистите, входната врата на помещението, в което е позициониран той е отключена, липса на контрол при ползване на интернет от потребителите и др. Според члена на съвета Елка Атанасова подобни проблеми са констатирани преди две години отново в доклад на ВКС, но мерки от страна на ръководството не са взети. Новата проверка показва, че всеки би могъл да източни информация от деловодната система на съда и да манипулира софтуера за случайно разпределение на делата LawChoice, тъй като контролът върху сървъра на съда е бил нулев. Проверяващите сочат, че никое от техническите лица в съда няма представа кой трябва да администрира видео наблюдението в СГС, за което има сключен договор с външна фирма. На практика техническата сигурност на съда в продължение на две години е напълно negliжирана.

В периода, както бе посочено по-горе, във ВСС постъпват писма от неправителствени организации, адвокати и съдии, с които се настоява съветът да упражни правомощията си и да изясни чия е отговорността за състоянието на най-големия окръжен съд в страната. Допълнителни данни за неудачни управленски решения, отсъствие на взимане на адекватни мерки по въпроси, отнасяни до ръководството на съда и други пропуски, които затрудняват нормалното функциониране на СГС са изнесени от група съдии, изслушани във ВСС на 8.1.2015 г. Открити са редица неудачни практики в управлението на всяко едно от отделенията в съда, докладвано е за нарушена комуникация между редовите съдии и административните ръководители, която създава неблагоприятен работен климат в съда, откриха и проблеми с неравномерната натовареност на съдиите, непрозрачното командироване на магистрати в СГС, концентрацията на обществено значими дела при едни и същи съдии и липса на всякаква чуваемост към въпросите, поставяни за решаване от съдиите в съда. Още същия ден членът на ВСС Калин Калпакчиев анонсира, че смята да изготви предложение за образуване на дисциплинарни

дела срещу Владимира Янева и Богдана Желявска, но впоследствие става ясно, че нито един от кадровиците не е подписал предложението. Вместо спешни мерки по установяване на отговорността на ръководството на СГС съветът взема решение да направи цялостна ревизия в съда. Докладът от проверката, който потвърждава данните, изложени от съдиите от СГС пред кадровия орган и добавя и нови факти за отсъствието на адекватно управление на съда, е публикуван в началото на април.

На 19.02.2015 г. във ВСС са депозирані съвместни предложения на министъра на правосъдието Христо Иванов и председателя на ВКС Лозан Панов за образуване на дисциплинарни дела срещу Янева и Желявска, които почиват на фактите от проверките в съда. Дисциплинарните производства са образувани на 26.02.2015 г. Междувременно на 09.02.2015 г. по предложение на министър Иванов е образувано още едно дисциплинарно дело срещу съдия от СГС заради открити нарушения в администрирането на дело за несъстоятелност, образувано по молба на „Ноу фрейм медия България“, за откриване на производство по несъстоятелност на „Балкан българска телевизия“ – Ивайло Родопски (командирован със заповед на Владимира Янева от Районен съд Костинброд). В предложението на министъра до ВСС е посочено, че по делото са констатирани нарушения на служебните задължения на съдията – нарушаване на Кодекса за етично поведение на българските магистрати и действие или бездействие, което накърнява престижа на съдебната власт. Съдия Родопски е докладчик и по още едно производство, образувано по молба на „Ноу фрейм медия България“ срещу „ТВ Седем“. Следва да се отбележи, че двете дела с еднакъв ищец имат последователни номера и това поставя въпроса как са разпределени на съдия Родопски.

Междувременно в началото на февруари 2015 г. в доклад на Бюрото за контрол над СРС-та са публикувани данни за сериозни нарушения и пропуски в съдийски контрол в СГС над използването на СРС-та. На 12.02.2015 г. премиерът Бойко Борисов директно посочва Владимира Янева като съдията, подписал незаконосъобразните разрешения по т.нар. разработка „Червей“, а председателят на бюрото Бойко Рашков е изслушан от членовете на ВСС на закрито заседание. Близко месец съветът не инициира нито проверка по случая, нито дисциплинарно дело, в което би могло да се изясни дали Янева е извършила етични нарушения. На 06.03.2015 г. министърът на правосъдието внася

предложение на образуване на дисциплинарно дело срещу Янева заради разрешенията за експлоатация на СРС-та по разработка „Червей“. Според правосъдния министър като председател на СГС Владимира Янева е допуснала съществени нарушения на служебните си задължения, като грубо е погазила Закона за специалните разузнавателни средства – произнесла се е по нередовни и непълни искания; разрешила е използване на СРС за разкриване на престъпления, голямата част от които не попадат в обхвата на закона; нарушила е императивната разпоредба на закона СРС да се прилагат за не по-дълъг срок от 180 дни. Заради това Иванов заключва, че Янева е извършила тежко дисциплинарно нарушение и предлага на кадровия орган на съдебната власт и най-тежкото наказание – уволнение. Дисциплинарно дело по предложението не е образувано, а вместо това мнозинството от членовете на ВСС насочват дискусията към въпроса дали министърът е нарушил ЗСВ и дисциплинарната тайна с публикуването на предложението на сайта на министерството.

В нарушение на закона ВСС отказва двукратно да образува дисциплинарно дело срещу Янева по предложение на министъра на правосъдието. Като мотив за отказа на съвета да преследва дисциплинарно бившата председателка на СГС мнозинството в съвета се аргументира, че съдийката има функционален имунитет. Решението е безпрецедентно, тъй като до този момент кадровият орган нееднократно е образувал дисциплинарни дела за действия на магистрати по служба. Според официалното прессъобщение на ВСС членовете на съвета, които са гласували „за“ образуване на дисциплинарното дело считат, че предложението е изготвено от компетентен орган и съдържа мотиви и съображения за твърдяното нарушение, а основателността на предложението и неговото доказване са въпроси по същество, които е допустимо да бъдат разгледани в, а не преди образуването на дисциплинарното производство. Противоположната теза е, че предложението изисква преценка на правилността на съдебен акт и в този смисъл се явява прецедент, доколкото е налице функционален имунитет, и ВСС няма право да проверява съдебните актове по същество. „В дисциплинарно производство пред ВСС не могат да се използват специални разузнавателни средства и членовете на ВСС нямат достъп до класифицирана информация. Посочено бе и разминаване в предложението между обстоятелствената част и изводите за твърдяното дисциплинарно нарушение“, съобщават от съвета. Румен Георгиев съобщава пред журналисти, че според

Конституцията магистрат може да носи наказателна отговорност за умишлени действия по служба, но не и дисциплинарна. Впоследствие отказът на кадровия орган да образува дисциплинарно дело срещу Владимира Янева е отменен от ВАС като напълно незаконосъобразен. До настоящия момент нито едно от дисциплинарните дела срещу Владимира Янева не е приключило с окончателно решение на ВСС, което на свой ред поставя въпроса за неоправданата продължителност на дисциплинарните разследвания срещу магистрати.

В този контекст следва да се отбележи продължилото година и половина след приключване на наказателното преследване дисциплинарно дело срещу прокурора от Софийската апелативна прокуратура Стойчо Ненков. В началото на 2013 г. по предложение на главният прокурор Сотир Цацаров съветът отстрани временно Стойчо Ненков заради започнало срещу него досъдебно производство за осуетяване на наказателно преследване срещу подсъдими по аферата „САПАРД“. Ненков бе оттеглил протеста на обвинението срещу оправдателната присъда на Марио Николов и Людмил Стойков. Действията му по служба, макар по Конституция и закон прокурорите да имат право на вътрешно убеждение при решаване на делата, донесоха на Ненков обвинение и отстраняване от прокурорската длъжност до приключване на производството. В съвета пък започна съвсем безпроблемно дисциплинарно дело срещу него, като съставът, който трябваше да го реши, включваше членовете на ВСС Милка Итова, Даниела Костова и Ясен Тодоров.

След близо година и половина разследване, на 04.07.2014 г., наблюдаващият прокурор по делото Пламен Петков прекратява досъдебното производство, образувано за оттеглянето на протеста срещу Ненков заради липса на състав на престъпление. Прекратяването на разследването е основание ВСС да прекрати и дисциплинарното дело срещу Ненков и да го възстанови на длъжност. Два месеца по-късно обаче кадровият орган прави друго – отказва да възстанови прокурора. Естествено решението е обжалвано от прокурор Ненков, а в опит да заличи гафа в началото на октомври 2014 г. кадровият орган най-сетне го възстановява на длъжност. В обобщение – година и половина обвинителят е лишен от доходи незаконно. Дисциплинарното дело срещу

прокурор Ненков е приключено без да му бъде наложено наказание с решение на ВСС на 07.04.2016 г.

Неоправданата продължителност на дисциплинарните дела би могла да се използва като репресия срещу съдии, прокурори и следователи, а в други случаи „потушава“ обществения интерес към тях, за да не препятства налагането на дисциплинарни мерки, несъответстващи на тежестта на извършените нарушения.

Абсолютно сходство с казуса „Владимира Янева“ може да се намери в действията на ВСС срещу следователя Петьо Петров. На 03.02.2015 г. е публикувано окончателното решение по т.нар. дело „Цонев, Сантиров, Попов“. В процеса основен прокурорски свидетел е следователят и ръководител на Следствения отдел при Софийската градска прокуратура Петьо Петров. В окончателното решение на ВКС по делото съдебният състав намира, че действията на основния свидетел представляват провокация към подкуп – действие, което е инкриминирано в Наказателния кодекс и налага възбуждането на наказателно преследване и образуването на дисциплинарно производство срещу следователя. На 05.03.2015 г. главният прокурор Сотир Цацаров внася на заседание на ВСС като допълнителна точка подадената от Петров молба за напускане на съдебната система. Заради намаления състав на присъстващите членове на ВСС молбата не събира необходимите гласове и Петров не е освободен от системата по собствено желание. В дискусиата, която предшества гласуването се изяснява, че във връзка с решението на върховния съд Етичната комисия е започнала проверка срещу Петров. Образувано дисциплинарно дело обаче няма. Изказванията на членове на ВСС, които излагат аргументи, че би следвало да се изчака приключване на проверката по казуса преди съветът да гласува оставката на следователя, карат главният прокурор да обвини ВСС в „имиджови измивания“. „Ще ме принудите да бъда напълно директен. Прокуратурата има пълния интерес да удовлетвори тази оставка и това лице да не работи в съдебната система“, заявява Цацаров.

На 24.03.2015 г. Комисията по дисциплинарните производства отхвърля предложението на петима членове на ВСС за образуване на дисциплинарно производство срещу Петров. Предложението на Румен Боев, Димитър Узунов, Калин Калпакчиев, Елка Атанасова и Соня Найденова се позовава на решението на Върховния касационен съд (ВКС) по

делото „Цонев, Сантиров, Попов“. Членовете на комисията обаче приемат, че давността за дисциплинарно преследване срещу Петров е изтекла и предлагат на пленарния състав на ВСС да не образува дисциплинарно дело. Кадровиците считат, че давността тече от публикуването на първите медийни информации за делото, в които се излагат факти, че Петров е бил активната страна по искането на подкуп, а не от публикуването на окончателното решение на ВКС. Според петимата предложители обаче това не е така, а давността тече от публикуването на окончателния акт на ВКС, тъй като обстоятелствата, които сочат, че Петров е уронил престижа на съдебната власт, могат да се установяват само с окончателен съдебен акт по процеса. Два дни по-късно пленарният състав на ВСС отказва да образува дисциплинарно преследване срещу следователя. На 31.03.2015 г. министърът на правосъдието внася предложение за образуване на дисциплинарно дело срещу Петьо Петров с мотиви, сходни на тези, изложени от петимата членове на ВСС. „Провокацията към престъпление сама по себе си е престъпление, т.е. отличава се с най-висока степен на обществена опасност измежду противоправните деяния. Когато обаче деянието е извършено от орган на съдебната власт, неговата обществена укоримост е още по-значителна и съзнанието за това следва да бъде обективизирано в недвусмислени и категорични действия от страна на призивания да защитава независимостта на съдебната власт неин кадрови орган, защото само така може да бъде даден знак на гражданите, че има нулева толерантност към действия, които компрометират самото правосъдие“, счита правосъдният министър. И по това предложение ВСС отказва да образува дисциплинарно дело на 09.04.2015 г. На 23.04.2015 г. министърът на правосъдието съобщава, че ще обжалва решението на ВСС пред ВАС. На 29.04.2015 г. с решение на ВСС Петьо Петров е освободен от съдебната система, въпреки аргументите на част от членовете на съвета, че жалбата на министъра на правосъдието до съда представлява пречка оставката на следователя да бъде уважена.

Впоследствие решението на кадровия орган да не образува дисциплинарно дело срещу Петров е обявено за незаконно от ВАС и преписката е върната във ВСС с указания съветът да образува дисциплинарно преследване срещу магистрата. Въпреки това ВСС взима ново незаконно решение да замрази преписката до окончателното решение на съда по жалбата срещу освобождаването на Петров като магистрат. На 10.02.2016 г. ВАС обявява решението за спиране на необразуваното дисциплинарно производство за

нищожно, като от мотивите на съда се изяснява, че то е взето с по-малко от необходимите по закон гласове, а ВСС не е изпълнил задължителните указания на съда по случая. Така пет месеца след задължителното решение на съда по казуса, на 15.04.2016 г. кадровият орган започва дисциплинарно преследване срещу Петьо Петров.

Обстоятелствата по казуса оставиха непоколебимо впечатление, че кадровият орган на съдебната власт последователно отказва да изследва и санкционира извършени дисциплинарни нарушения на магистрати, считани за близки до ръководството на прокуратурата и свързвани с конкретни политически сили. В допълнение ВСС обжалва решенията на тричленните състави на ВАС и забави окончателното решаване на случая, с което допълнително остави впечатление за опънат чадър над магистрата.

Проблематичен е и отказът на ВСС да образува дисциплинарни дела срещу градския прокурор на София Христо Динев и прокурорът от Софийската градска прокуратура Боряна Бецова. Предложенията бяха внесени от правосъдния министър и обсъдени на открито заседание на съвета на 30.11.2015 г. Предложенията на министъра на правосъдието се базират на медийни публикации относно администрирането на разследването срещу бившия министър на инвестиционното проектиране Иван Данов. На 03.06.2013 г. изданието „Биволъ“ публикува разследване, придружено с документи, в което се изнасят данни за извършено престъпление от действащ тогава министър – този на инвестиционното проектиране. Публикацията на „Биволъ“ разкрива, че новоназначеният министър на инвестиционното развитие арх. Данов в периода септември 2004 г.- май 2005 г. е подавал декларации с неверни факти пред социалните служби на Франция, като е твърдял, че е трайно безработен и отседнал на територията на Франция, въпреки че по това време е пътувал и е работил в Университета по архитектура, строителство и геодезия в България и имал фирма „Данов и партньори“. В резултат е получил без основание 15 000 евро от френската социална система. Фактите в тази история сочат, че има сериозно съмнение, че Данов е извършил документна измама – престъпление по чл. 212, ал.1 от Наказателния кодекс, което към момента на деянието (май 2005 г.) се наказва с наказание лишаване от свобода до 8 години, а давността за наказателно преследване за това престъпление е 10 години.

Публикацията в „Биволъ“ не предизвиква реакция на прокуратурата, затова през март 2014 г. авторът ѝ подава сигнал до държавното обвинение, а прокурор Ирена Ганчева образува предварителна проверка. Проверката впоследствие е поета от прокурор Боряна Бецова, като общо продължава 10 месеца и приключва с отказ за образуване на досъдебно производство. През март тази година бившият министър Данов подава сигнал срещу автора на журналистическото разследване на 13 март тази година, но този път прокуратурата не образува предварителна проверка, а директно досъдебно производство. След медийния скандал на 8 септември лично градския прокурор на София Христо Динев отменя постановлението на Софийската районна прокуратура, с което е образувано делото срещу журналиста. В постановлението му е записано, че действително има данни за извършено престъпление от бившия министър Данов, но давността за преследването му е изтекла.

Междувременно журналистът, изнесъл за първи път фактите около френската афера, подава втори сигнал – този път до Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИВСС) с искане за проверка на случайното разпределение на прокурорската преписка. Проверката на инспектората проследява хронологията на предварителната проверка и установява, че от подаването на сигнала до разпределението на преписката по казуса „Данов“ са минали повече от две седмици. „Интервалът между завеждането на преписката и нейното разпределение на наблюдаващ прокурор е 16 дни. Проверяващият екип намира, че този период е неоправдано дълъг“, констатира ИВСС.

След като прокурор Бецова поема преписката, назначава нова предварителна проверка, независимо че такава вече е извършена по указания на предишния прокурор. Срокът на проверката е удължаван многократно. В крайна сметка на 14 януари 2015 г. - десет месеца след започване на предварителната проверка и четири месеца преди да изтече абсолютната давност, прокурор Бецова я прекратява, като напълно игнорира доказателствата, които сочат, че Данов е извършил документна измама. Постановлението ѝ е обжалвано от Чобанов, но апелативната прокуратура се произнася след месец май, т.е след изтичане на абсолютната давност за наказателно преследване.

По предложение на главния прокурор Сотир Цацаров двете предложения на министър Иванов са обсъдени на открито заседание, а мнозинството от ВСС демонстрира отявлен

двоен стандарт, след като няколко месеца преди това остро се е противопоставило на публикуването на предложението за дисциплинарно производство срещу Владимира Янева на сайта на Министерството на правосъдието. По време на дискусиата главният прокурор отправя упреци към министър Иванов, че преследва нелегитимни цели, а въпреки аргументите, че предложенията формално съответстват на законовите изисквания, ВСС отказва да образува производствата. Част от членовете на съвета повдигат въпроса, че е необходимо да бъде обсъден принципният въпрос дали е допустимо предложения за образуване на дисциплинарни дела да се гледат в публични заседания, но темата е оставена без дебат.

Осигуряване на правото на справедлив процес

Остава нерешен проблемът с практиката членове, които са подписали предложения за образуване на дисциплинарни дела срещу магистрати да влизат в дисциплинарните състави по същите дела. Темата присъства и в последния мониторингов доклад на ЕК. В мандата на този състав на кадровия орган не са еднократни случаите, в които съдът е отменял дисциплинарни наказания на магистрати заради липса на справедлив процес (такива са казусите с наложените уволнения на съдиите Мария Георгиева и Мими Петрова).

В наблюдавания период ВСС продължи упорито да не се съобразява със задължителната практика на Европейския съд по правата на човека (по делата „Волков срещу Украйна“, „Пиерсак срещу Белгия“, „Митриновски срещу Македония“), според която участието на „повдигачия обвинения“ в решаващия орган е нарушение на Член 6 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) – право на справедлив процес.

Такива казуси възникнаха във връзка с дисциплинарното производство срещу съдия Румяна Ченалова. В началото на 2015 г. кадровият орган обедини две от дисциплинарните дела срещу съдийката. Първото от тях бе образувано по предложение на петима членове на ВСС – Соня Найденова, Галя Георгиева, Димитър Узунов, Даниела Костова и Каролина Неделчева заради забавени дела, а второто – по предложение на министъра на правосъдието Христо Иванов – заради нарушения, констатирани в хода на проверката срещу синдика Панайот Велков. Дисциплинарният състав, който трябваше да

разгледа делото и да реши виновна ли е съдия Ченалова и какво наказание ѝ се полага, се състои от трима членове на ВСС, избрани на случаен принцип, и това са Галя Георгиева, Даниела Костова и Магдалена Лазарова. Това означава, че двама членове на ВСС, които са „повдигнали обвинението“ на съдия Ченалова ще отсъдят дали тя е извършила дисциплинарно нарушение. Според публикация в сайта „Съдебни репортажи“ от 16.05.2015 г. на едно от заседанията по делото адвокатът на Ченалова прави искане за отвод на Галя Георгиева заради пристрастност, а по-късно същото искане е направено и от самата съдийка. Впоследствие искане за отвод на Георгиева и Даниела Костова е направено и от друга страна в производството – процесуалния представител на министъра на правосъдието. Изтъкнато е, че според практиката на ВАС и ЕСПЧ участието на предложител в дисциплинарния състав създава основания за съмнение в безпристрастността на решаващия орган. Нито едно от трите искания не е уважено, с мотив, че винаги в работата си членовете на ВСС спазват закона, който не забранява изрично участието на един от подписалите предложение за образуване на дисциплинарно производство в дисциплинарния състав.

На 10.03.2016 г. ВСС образува дисциплинарно производство срещу съдията от СГС Веселина Ставрева. Предложението за образуване на дисциплинарно дело срещу съдия Ставрева е на Даниела Костова, Ясен Тодоров, Румен Боев, Светла Петкова и Димитър Узунов, а в дисциплинарният състав влизат Юлиана Колева, Калин Калпакчиев и Димитър Узунов, като на този етап по информация на „Съдебни репортажи“ Узунов не си е направил отвод от дисциплинарното дело.

Натрупването на незаконосъобразни решения на ВСС, установени по делата във ВАС срещу дисциплинарни наказания на магистрати, би следвало да е силен сигнал към членовете на съвета, които би трябвало не само да следят практиката на Върховния съд, както и тази на ЕСПЧ по отношение на международните стандарти за справедлив процес, но и да се съобразяват с нея.

Дисциплинарното дело срещу съдия Веселина Ставрева следва да се разглежда с особен интерес заради изнесената от медиите информация за дефекти при образуването на процеса. На заседанието на ВСС става ясно, че решението за образуване на дисциплинарно дело е взето с 12 гласа „за“, 4 „против“ и 4 „въздържал се“,

което на практика го прави невалидно, тъй като е взето с глас по-малко от необходимите. Напълно идентично бе решението на ВСС от 13.03.2014 г., когато съветът прие, че е уволнил членът на кадровия орган Камен Ситнилски, макар „за“ да бяха гласували 16 от кадровиците, а не 17, както повелява ЗСВ.

Съмнения в мотивите на ВСС да преследва дисциплинарно съдия Ставрева бяха изразени публично от члена на съвета Калин Калпакчиев. От оскъдната информация по отношение на дисциплинарното производство се разбира, че то е образувано по повод решението на Веселина Ставрева да наложи на Румяна Ченалова парична гаранция, вместо да уважи искането на прокуратурата за задържане под стража. Според „Правен свят“ съдийката е предоставила достъп до материалите на двама адвокати, като според предложителите такова разрешение трябвало да даде прокурорът по дело, а това било нарушение на чл.198, ал. 1 от НПК, който забранява разгласяване на материалите по разследването без разрешение на прокурор. „Предложението е акт на репресия към съдия, постановил акт в съгласие на закона“, подчертава Калпакчиев и допълва, че напоследък е практика да се „стоварят неудачите на прокуратурата върху съда“, който се сочи за виновен за провалените разследвания.

Висок медиен интерес и негативни реакции предизвика решението на ВСС да не наложи дисциплинарно наказание на бившия зам.-председател на СГС и ръководител на Гражданското отделение Богдана Желявска. Повече от година след образуването на дисциплинарното дело и констатациите в доклада от проверката на ВСС в градския съд, не стана ясно какви са мотивите на кадровия орган да не наложи наказание на съдия Желявска. Част от членовете на ВСС също изразяват недоумение от решението на мнозинството. На 10.03.2016 г. председателят на ВКС Лозан Панов (чието бе предложението за образуване на дисциплинарно дело срещу Желявска) коментира актът на съвета така: „Имаме нарушение, нямаме нарушител“. Юлия Ковачева заявява, че решението по отношение на Желявска „не съдържа отговор на предложението на вносителите“ дали има проблеми при управлението на съда, а само се сочи, че предложението на Панов и Иванов „е бланкетно и не може да се установи дали има нарушение“. Соня Найденова припомня, че в доклада от проверката са се съдържащи препоръки към ръководството, а ВСС дори е изискал доклад от председателя на СГС

Калоян Топалов кои от тях е изпълнил. „Не искам да си мисля, че този доклад (от проверката в СГС – б.а.) е бил насочен само към работата на един конкретен съдия“, казва Найденова, визирайки уволнението на съдия Румяна Ченалова. Калин Калпакчиев определя решението като поредната порция „уродлива дисциплинарна практика“ и допълва, че 14 от кадровиците де факто са се отказали от резултатите от собствената си проверка в СГС. Към настоящия момент това е единственото дисциплинарно производство срещу член на административното ръководство на СГС, което е приключило с акт на ВСС. Висящи остават дисциплинарните дела срещу Владимира Янева и бившия ръководител на Наказателното отделение Петя Крънчева.

4.Точка на пречупване

Безспорно най-уличаващият скандал, който доказва невъзможността на кадровия орган на съдебната власт да провежда безпристрастни и обективни проверки на съмненията за етични нарушения, бе публикуването на записите „Яневагейт“. В серията от записи, публикувани от „Биволъ“, бе оповестен разказът бившата председателка на СГС Владимира Янева пред Румяна Ченалова за наличието на поръчение от премиера Бойко Борисов до главния прокурор Сотир Цацаров да бъде „опраскана“, както и подробности как председателят на ВАС Георги Колев „сговарял“ членове на ВСС да я отстранят по искане на главния прокурор, като най-благоприятния за нея вариант. Янева разказва също, че на среща с Цацаров са коментирали бъдещите ѝ обвинения, а впоследствие главният прокурор дори ѝ се обадил лично, за да ѝ съобщи, че е образувано досъдебно производство срещу нея и ще иска отстраняването ѝ. Председателят на Етичната комисия Ясен Тодоров пък бил навестен от пратеник от премиера Борисов, който му предал „да не закачат“ Янева, същото успокоение съдийката получила и от „човека на Бойко“ в съвета Димитър Узунов, след като лично писала смс на Борисов, за да го уведоми, че не е нарушила закона. В разпространения запис Янева казва, че главният прокурор и членове на ВСС са обсъждали отстраняването ѝ на тайна среща.

Серията от записи на разговори между бившия председател на СГС и уволнената съдия Румяна Ченалова се възприема в публичното пространство като преразказ на усилията на част от членовете на ВСС, главния прокурор Сотир Цацаров и председателя на ВАС по спасяването на близката до управляващата партия ГЕРБ Владимира Янева. Разказът

на Янева следваше да стане база за обстойно и задълбочено разследване на съмненията за търговия с влияния, корупция и задкулисно вземане на решения от кадровия орган, а мащабът на данните в публикуваните записи в сайта „Биволъ“ - да изясни действията на главния прокурор, председателя на ВАС и членовете на ВСС Ясен Тодоров, Димитър Узунов, Милка Итова и др.

Не без значение е и политическата следа в разказа на Янева, в който се твърди, че лично премиерът Бойко Борисов е наредил на главния прокурор Сотир Цацаров срещу нея да започне наказателно преследване. Съвпадението на описаните от Янева действия на замесените лица с публично известната хронология по повдигането на обвинения срещу съдията по т.нар. афера „Червей“ и многократните откази на ВСС да изясни каква е дисциплинарната отговорност на бившия председател на СГС бе „следата“ с помощта, на която кадровият орган да разплете последователно и в цялост нерагламентираните отношения между привилегировани магистрати и толерирането на корупционни практики.

Още с излизането на първите записи, бившият правосъден министър Христо Иванов и председателят на ВКС Лозан Панов, както и Съюза на съдиите призоваха за обективна и независима проверка на скандала. От ЕК настояха разследването да бъде публично и обективно и в него да не участват замесените лица. Въпреки мащабите на скандала мнозинството във ВСС оказваше видима съпротива да изясни докрай обстоятелствата.

Редица събития оставиха впечатление за предрешеност на опита да се осветлят отдавна подозирани връзки – главният прокурор Сотир Цацаров многократно публично обяви, че не се чувства замесен, а „споменат“ в разговорите между Янева и Ченалова, председателят на ВАС омаловажи скандала до махленски разговори, а членовете на ВСС не направиха необходимите усилия да изяснят всички обстоятелства, изнесени в записите. В допълнение медиите откриха сериозни противоречия в обясненията на главния прокурор по отношение на събитията от февруари 2015 г., предубеденост по отношение на висящото наказателно дело на Янева и откровено забавена реакция при иницирирането на проверка по казуса в Етичната комисия. Не бяха използвани всички способности при установяването на истината, част от замесените в скандала не бяха изслушани във ВСС, не беше установен третият участник в разговорите между Янева и Ченалова, не бяха оповестени конкретни подробности от заключението на вещото лице,

назначено от прокуратурата, с което записите бяха обявени за манипулирани. Членовете на ВСС не направиха усилия да установят дали действително са провеждани разговори между Янева, Колев, Цацаров, премиера Борисов и членове на ВСС, не беше изискана информация от фирмата, която предоставя услугата „Вайбър“, а Етичната комисия не положи усилия да опровергае твърденията на Румяна Ченалова, че съдържанието на разговорите ѝ с Янева е достоверно. Етичната комисия не взе предвид и поръчаната от изданието „Биволъ“ и публикувана експертиза на записите, изготвена от независими чужди експерти, според които в записите няма следа от манипулация. Не може да се пренебрегне и фактът, че активността на прокуратурата по отношение на наказателните производства, образувани срещу Румяна Ченалова, осезателно се засили именно в периода, в който съдийката многократно публично обяви, че може да потвърди достоверността на разговорите. Дебатът, които можеше да бъде база за изчистване на зависимостите в съдебната власт и във ВСС, бе тласкан в обсъждане на конспиративни и нелепи теории за опити за преврат.

Съвсем очаквано на 13.01.2016 г. Етичната комисия прекрати проверката със заключение, че няма извършени нарушения на етичните правила от членове на ВСС. Ден по-късно по време на обсъждането в заседание на кадровия орган част от членовете на съвета излагат мотивирано съображенията си за необходимостта от продължаване на проверката, заради непълния набор от действия, предприети по случая от Етичната комисия.

В този контекст се случва и поредният скандал, който разруши фундаментално доверието в независимостта на кадровия орган на съдебната власт. По време на дебатите председателят на ВКС Лозан Панов съобщава на членовете на ВСС, че е получил смс от номера на премиера Бойко Борисов с текст: “Лозан Панов отново предложи да ви викаме по запис с двете какви. Не го приехме”. Съобщението е получено в 12.14 ч., а прочетено от председателя на ВКС в 12.34 ч. пред членовете на ВСС. Текстът на съобщението предполага, че то е изпратено на Борисов от член на съвета и свидетелства за политическа намеса в работата на кадровия орган на съдебната власт. Опитите на малцинството във ВСС и председателя на ВКС да изяснят кой е подател на съобщението са посрещнати от сериозна съпротива в съвета и омаловажаване на въпроса, а проверка

изобщо не е назначена. Външните наблюдатели на процесите продължават да считат за недостоверни противоречащите обяснения на премиера Борисов и съветника му Яне Янев кой е подател на съобщението.

На 20.01.2015 г. ВСС изненадващо взема решение да смени представляващия съвета Соня Найденова с Димитър Узунов – члена на съвета, към когото към онзи момент са насочени най-сериозните подозрения, че е подател на текстовото съобщение към Борисов. Заседанието на съвета в демонстрация как се взимат решения без демократичен дебат, с предварително сговаряне и без обективна аргументация. Предложението, което е внесено като допълнителна точка, е неизвестно за всички членове на ВСС извън подписалите го 12 кадровици, близки до главния прокурор и председателя на ВАС.

Поредицата от уронващи престижа на съдебната власт събития не остава без отговор от неправителствения сектор. На 15.01.2016 г. ССБ изпраща отворено писмо до ЕК, в което изразяват опасения, че ерозията на държавността в България заплашва целия Европейски съюз. В позицията се изтъква връзката между участниците в разговорите по „Яневагейт“ и отговорните за лошите практики в СГС, данните за вмешателство на министър-председателя в работата на съдебната власт, нерегламентирано поведение на главния прокурор по отношение на лице, срещу което е започнато наказателно преследване и за зависимост на членове на ВСС от представители на изпълнителната власт. „Проведеното на 14.01.2016 г. заседание на ВСС, в което се обсъждаше съдбата на проверката по скандала, допълнително показва невъзможността на съвета в този му състав да отстоява независимостта на съдебната власт“, считат от ССБ. На 18.01.2016 г. подкрепа към позицията на ССБ изразяват от Фондация „Български адвокати за правата на човека“. В декларация, изпратена до ЕК от неправителствената организация настояват ЕК да започне процедура по Механизма за върховенството на закона във връзка с липсата на институционални гаранции за независимостта на съда от политическо влияние. В декларация се казва, че събитията от последното заседание на ВСС „извадиха на показ нелицеприятни прояви на зависимост на отделни членове на Висшия съдебен съвет от изпълнителната власт и явната им съпротива да се установи по един

прозрачен и обективен начин истината около магистрати, замесени в скандални разговори, от които прозират корупционни схеми и прояви”.

Събитията около смс-а, изпратен до Борисов, новите публикувани записи, чиято достоверност потвърждава съдия Ченалова, и констатациите в доклада на ЕК, че е необходима обективна проверка на скандала „Яневагейт“ са повод двама от членовете на ВСС – Калин Калпакчиев и Соня Найденова, отново да повдигнат темата на заседание на съвета на 18.02.2016 г. Предложението е Етичната комисия да извърши онези действия, които могат да изсветлят обстоятелствата около записите, но след безплодна дискусия и отричане на очевидните пропуски на комисията, ВСС отказва да отвори отново проверката. Решението е взето в очевиден конфликт на интереси с гласовете на замесените в „Яневагейт“ – Димитър Узунов, Георги Колев, Милка Итова и Ясен Тодоров.

Натрупването на скандали, свързани с данни за етични нарушения по върховете на съдебната власт, на които Етичната комисия реагира мудро, продължи и през февруари 2016 г., когато в серия от интервюта следователят Бойко Атанасов от Следствения отдел на Софийската градска прокуратура изнесе информация за концентрация на дела срещу хора от властта в малък кръг следователи. Следовател Атанасов заявява, че в столичното следствие съществува „шпиц-команда“ от магистрати под контрола на главния прокурор Сотир Цацаров. По думите му в следствието делата срещу министри, депутати и бизнесмени се образуват срещу неизвестен извършител и се спират или „задействат“ в зависимост от политическата обстановка или по поръчка. На практика следователят потвърждава превърналото се в обществено схващане, че прокуратурата е политически и икономически инструмент за рекет. По време на изслушването му пред ВСС на 07.03.2016 г. мнозинството от членовете на ВСС задават тенденциозни въпроси, свързани с участието на следователя в конкурси за повишаване и делата на негов доклад. Проверката продължава и към настоящия момент, но на този етап не е известно членовете на ВСС да са инициирали ревизия на работата на следствения отдел, нито да са предложили мерки за осигуряване на пълна независимост в изследването на твърденията на Атанасов.

В същото време Етичната комисия предприе редица спорни инициативи за проверка на магистрати, които последователно критикуваха работата на ВСС и публично защитаваха

вижданията си за необходимостта от продължаване на реформата в съдебната власт. В този смисъл следва да се отбележат инициативите по проверка на произнесеното слово по повод 135-годишнината от създаването на ВКС от председателя на съда Лозан Панов, с което бе даден старт на безпрецедентните протести на съдии срещу деформирането на заявената от управляващите законодателна инициатива за промени в Конституция; съвпадането между активното участие на председателя на Софийския градски съд Калоян Топалов в протестите с предложението за изискване на доклад за свършеното от началото на мандата му, проверката във връзка с трагичната смърт на командирован в СГС съдия. В това число и иницирираната от Галя Георгиева проверка на няколко съдилища във връзка с образувани наказателни дела от частен характер от Румяна Ченалова срещу Георгиева и Димитър Узунов. Официалният мотив на Георгиева да поиска проверка е фактът, че тя и Узунов не били уведомени надлежно за делата. По този повод на 14.12.2015 г. ССБ изпраща отворено писмо, с което заявява, че решението на ВСС създава усещане за неправилен натиск по висящи дела и нарушава независимостта на съдебната власт.

V. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Изводи

Анализът на дейността на ВСС в посочените три направления сочи, че кадровият орган на съдебната власт не успява да изпълни конституционно определената си роля по защита на независимостта на съдебната власт. Формирането на стабилно мнозинство от членовете на съвета, което в редица случаи има необходимите гласове, с които прокарва кадрови и дисциплинарни решения без ясни, публични и обективни критерии, често в откровено нарушение на закона, допринесе за трайно негативния образ на кадровия орган. В общественото пространство работата на ВСС неизменно се свързва със задкулиското решаване на въпроси от съществено значение за развитието на съдебната система.

Съветът оформи отчетлива тенденция за провеждане на избори за административни ръководители в органите на съдебната власт, които остават убеждение за предрешеност, излагане на субективни критерии при оценката на качествата, професионалния път и етични ценности на кандидатите. Сравнителният анализ на част от процедурите по избор на ръководители на съдилища и прокуратури фиксира редица „двойни стандарти“ както по отношение на преценката за необходимото развитието на органите на съдебната власт, така и по отношение на характеристиките на кандидатите за административни ръководители.

В противовес на идеите за по-широко участие на редовите магистрати в процеса на взимане на ключови решения, този състав на ВСС утвърди оценяваната като негативна практика на игнориране на становищата на редовите съдии. Отсъствието на чуваемост за мнението на магистратите бе причина в рамките на година и половина активното съдийско съсловие не само да свали доверието си от този състав на ВСС, но и да прибегне до апели за подаване на оставки от страна на кадровия орган. В наблюдавания период се укрепиха спорни практики по отношение на изборите за административни ръководители – наблюдаваше се непредвидимо и непоследователно кадрово израстване на съдии, прокурори и следователи, назначаване на председатели на съдилища и прокуратури с противоречиви професионални биографии или при неизяснени съмнения

за нарушения на Етичния кодекс на магистратите, произволно мотивирани решения на кадровия орган, които не почиват на закона и правилата за работа на ВСС. Не бяха положени достатъчни усилия за подобряване на кадровия подбор на магистратите, а недоверието в резултатите от конкурсните процедури се засили. Решенията на ВСС се фокусираха върху въпросите на съдилищата, а мнозинството във ВСС омъгли задълженията на съвета да провежда политики по отношения на прокуратурата.

Допълнително недоверие в конкурсните процедури създадоха множеството необясними отклонения при гласуването с електронната система на съвета, част от които маркираха промяна на вота на част от членовете на ВСС и резултираха в изменение на крайния резултат на конкурсните процедури. Натрупването на основателни критики за неравнопоставеност при последователно гласуване на кандидатури в процедурите по избор бяха напълно пренебрегнати от ВСС, а скандалите, съпътстващи конкурсните процедури за ключови постове в системата, хвърлиха светлина върху стремежа за овладяване на възловите позиции в съдебната власт чрез поставяне на зависими и изпълнителни магистрати. Осезаема бе склонността на мнозинството във ВСС да съобразява решенията си със „силните“ в съвета – главния прокурор и председателя на ВАС, като това неиминуемо доведе до намесата на Сотир Цацаров в кадровите въпроси на съда. Съмненията за политическа намеса в решенията на съвета и обвързаност на отделни членове на ВСС с издигналите ги политически партии не бе преодоляна – напротив, събитията през изминалата година и половина очертаха ясно необходимостта от скъсване на икономическите и политическите зависимости на органа на съдебната власт, които заразяват всички нива в системата.

Множеството неудачни решенията на ВСС във връзка със случайното разпределение на делата и оставянето без внимание на тревожните индикации за „пробиви“ в системите за случаен подбор през годините, доведоха до безпрецедентна криза в най-големия окръжен съд в страната. Палиативните мерки бяха заменени от работещи решения благодарение единствено на силния граждански натиск, но бездействието на ВСС намали до минимум обществения кредит на доверие в системата. Пасивността и нежеланието на кадровия орган да санкционира доказаните нарушения в организацията и приложението на случайния принцип за разпределение на делата остави впечатление за

толерирани на практики, които създават хранителна среда за корупция в съдебната система. Не изглежда ВСС да поддържа безкомпромисна политика по проверка на постъпили сигнали за отклонения от случайното разпределение на делата, дори когато подобни данни фигурират в актове на ИВСС, подават се от действащи магистрати или се докладват в процедури по избори на административни ръководители. В контекста на засилващия се дебат за необходимостта от започване на цялостна реформа в прокуратурата съветът остана индеферентен към сигналите за концентрация на обществено значими дела в ограничен кръг прокурори и следователи и твърденията за директна връзка между движението на разследванията с указания, дадени от главния прокурор.

Пропуснати бяха множество възможности този състав на ВСС да утвърди единни стандарти в дисциплинарната си практика. Дисциплинарната дейност на съвета следва да се определи като непоследователна и непрозрачна заради констатираните несъответствия между публично оповестени нарушения на съдии, прокурори и следователи и предприетите дисциплинарни мерки срещу тях. Множеството отменени от съда решения на ВСС във връзка с налагане на наказания на магистрати са свидетелство за нуждата от предефиниране на дисциплинарната практика на кадровия орган, изграждането на обективни критерии и стандарти в дисциплинарните производства и ограничаването на субективизма при решаване на дисциплинарните въпроси. В същото време следва да се отбележи, че по ключови казуси съветът създаде убеждение, че в системата съществуват недосегаеми магистрати, които са под протекцията на мнозинството от членовете на ВСС. Скандалите, в които бяха намесени имената на председатели на комисии във ВСС, председателя на ВАС Георги Колев и главния прокурор Сотир Цацаров напълно дискредитираха кадровия орган.

2. Препоръки

1. Избори за административни ръководители

- ВСС следва да поощрява предоставянето на становища и изразяването на подкрепа от страна на магистратите в органа, за който се избира административен

ръководител, като в рамките на обсъждането преди гласуването съответната колегия изрично да обсъжда тези становища, ако са постъпили.

- Да се провеждат изслушвания на кандидатите на място с участие на техните колеги и при обсъждането в съответната колегия да се отчитат резултатите от подобни изслушвания.

- Да се изработи единен стандарт на консултиране мнението на магистратите от съответния орган на съдебната власт при избирането на заместници на административния ръководител.

- В ЗСВ да се предвиди провеждане на изслушвания на място преди избора на административен ръководител.

- По отношение избирането на председатели на ВКС и ВАС в ЗСВ да се предвиди номиниране от съответната колегия съгласно препоръките на Венецианската комисия¹⁵.

- ВСС да въведе методика на допитване до местната общественост, включително представители на адвокатурата, другите институции на съдебната власт, граждани, които са имали досег със съответния орган на съдебната власт и на база на получените отговори да се формира оценка на качествата на кандидатите и състоянието на съответния орган на съдебната власт.

- При провеждане на изслушвания на кандидатите на място да се предвиди възможност за представители местната общественост, включително представители на адвокатурата, другите институции на съдебната власт, местните медии и НПО да поставят въпроси на кандидатите.

- За по-големите органи на съдебната власт да се правят проучвания на общественото мнение на място, включително оценка на доверието и възприятието за корупция.

- ВСС следва да възприеме структурирана методика за анализ и оценка на лидерските качества на кандидатите.

¹⁵ Становището на Венецианската комисия по промените в Конституцията може да видите на адрес: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2015\)022-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2015)022-e)

- При избор на кандидати за председатели на ВКС, ВАС, главен прокурор и ръководители на по-големите органи на съдебната власт да се изготвят и обявяват предварително профили, които да очертават конкретно необходимите качества, с оглед на състоянието на органа.
- ВСС да създаде и да приложи на практика правила за справедливо атестиране на магистратите, като се отчитат реално проявените в работата им качества.

2. Случайно разпределение на делата

- Изходният код за използвания софтуерен продукт за разпределение на делата да бъде общодостъпен.
- Разработване на общ стандарт за сигурност на компютърните системи, софтуера и тяхното администриране в органите на съдебната власт.
- Разработване на общи стандарти по отношение изискванията и отговорностите на ИТ специалистите и организирането на съвместни обучения за тях в Националния институт на правосъдието.
- ВСС и ИВСС да развият капацитета си за проверка на сигурността на компютърните системи, включително като се извършват оценки на риска и се повиши експертният капацитет на ВСС и ИВСС.
- Периодично да се организира независим одит на сигурността на системите за случайно разпределение на делата.

3. Дисциплинарна практика

- Ежегодно обобщаване, анализ и обсъждане на дисциплинарната практика на отделните колегии с участие на магистрати и външни експерти.
- Регулярен анализ на практиката на ВАС, в който да бъдат откроявани противоречиво решавани въпроси с цел уеднаквяване на дисциплинарна практиката на ВСС.

- ВСС да положи усилия да гарантира правото на справедлив дисциплинарен процес на магистратите - да осигурява правото им на защита и да гарантира разглеждането на дисциплинарните дела от безпристрастни дисциплинарни състави.
- ВСС да излага подробни и безпротиворечиви мотиви за това как се определят дисциплинарните наказания или липсата на такива.
- В случаите, в които се налагат дисциплинарни наказания за нарушения на Етичния кодекс на магистратите, ВСС да посочва точно и ясно в какво се дължат те.
- ВСС да приложи на практика нов стандарт при извършване на проверките за нарушение на етичните правила. Препоръката е да не се следва принципа за осъществяване на несъмнено доказване в дисциплинарния процес, приложим в наказателното производство, а да се прилага принципът за наличието на достатъчно и конкретни фактически основания за установяване на извършени нарушения на етичните правила.